

APRIL 1985

de

VERSCHIJNT MAANDELIJKS

ECHTE WAARHEID

tijdschrift voor zuiver begrip

BEDREIGT HONGER OOK ONS?

De Echte Waarheid wordt geheel gratis uitgegeven. Dit wordt mogelijk gemaakt door bijdragen van onze lezers en van hen die vrijwillig medewerker zijn geworden in dit wereldomvattende werk. *De Echte Waarheid* streeft geen winstbejag na, neemt geen commerciële advertenties aan en heeft niets te koop. Bijdragen worden dankbaar aanvaard.
België: postrekening 000-0157667-42; bankrekening 721-5205043-14. Verantwoordelijke uitgever: H. Van Lerberghe, Postbus 3, 2120 Schoten, Nederland: Postgiro No 1954800, bankrekening Algemene Bank Nederland, Utrecht, No 555013340. Deze rekeningen zijn voor beide landen ten name van Stichting Ambassador College, Postbus 444, 3430 AK Nieuwegein, Nederland.
 Verspreiding en redactie van de nederlandsestalige editie, tevens adres voor alle correspondentie: Stichting Ambassador College, Postbus 444, 3430 AK Nieuwegein, Nederland.

**OPRICHTER EN ALGEMEEN
HOOFDREDACTEUR:**
HERBERT W. ARMSTRONG

HOOFDREDACTEUR:

HERMAN L. HOEH

EINDREDACTEUR:

DEXTER H. FAULKNER

NIJWSREDACTEUR:

GENE H. HOGBERG

ALGEHELE VORMGEVING:

MONTE WOLVERTON

SENIOR REDACTEUR:

RAYMOND F. MCNAIR

REDACTEUREN:

JOHN HALFORD, RONALD D. KELLY, RODERICK C. MEREDITH, DONALD D. SCHROEDER, JOHN R. SCHROEDER, MICHAEL A. SNYDER, CLAYTON D. STEEP, KEITH W. STUMP

ASSISTENT-REDACTEUREN:

SHEILA GRAHAM, NORMAN L. SHOAF

VASTE MEDEWERKERS:

DIBAR APARTIAN, ROBERT BORAKER, KENNETH C. HERRMANN, PATRICK A. PARNELL, RICHARD H. SEDLIACIK, WILLIAM STENGER, DAN C. TAYLOR, JEFF E. ZHORNE

TECHNISCH KOPIJREDACTEUR:

PETER MOORE

REDACTIE-ASSISTENTEN:

CHERYL EBELING, KAREN FERGEN, WERNER JEBENS, JANICE ROEMER, MARIA ROOT, TONY STYER, WENDY STYER, RON TOTH, EILEEN WENDLING

VORMGEVING:

GRAFISCHE VERZORGING:

RANDALL COLE

Medewerkers: MATTHEW FAULKNER,

L. GREG SMITH

Coördinator Vormgeving: GREG S. SMITH

FOTOREDACTIE:

Hoofd fotografische verzorging:

WARREN WATSON

Hoofd fotoproduktie: HAL FINCH

Medewerkers: G. A. BELLUCHE JR., KEVIN BLACKBURN, CHARLES BUSCHMANN, NATHAN FAULKNER, ALFRED HENNIG, ELIZABETH RUCKER, KIM STONE
Fotoarchief: VERONICA TAYLOR

UITGEVERIJ:

Directeur uitgeverij: RAY WRIGHT

Hoofd produktie: ROGER G. LIPPROSS

Produktie: RON TAYLOR

Coördinatoren internationale edities: VAL BROWN,

BOB MILLER, GERALD VAN DER WENDE

Distributie: BOYD LEESON

Distributie-assistent: CAROL RIEMEN

Distributie losse nummers: JOHN LABISSONIERE

FINANCIËEL BELEID:

L. LEROY NEFF

INTERNATIONALE EDITIES:

DUITS: JOHN B. KARLSON

ENGELS: JOHN R. SCHROEDER

FRANS: DIBAR APARTIAN

ITALIAANS: CARN CATHERWOOD

NEDERLANDS: JOHAN WILMS

NOORS: ROY ØSTENSEN

SPAANS: DON WALLS

KANTOREN:

AUSTRALIË: ROBERT MORTON

CANADA: COLIN ADAIR

ENGELAND: FRANK BROWN

FILIPPIJNEN: ROD MATTHEWS

FRANKRIJK: SAM KNELLER

LATIJS-AMERIKA: LEON WALKER

NEDERLAND: BRAM DE BREE

NIJEUW-ZEELAND: PETER NATHAN

PUERTO RICO: STAN BASS

WEST-DUITSLAND: FRANK SCHNEE

ZUID-AFRIKA: ROY MCCARTHY

ZWITSERLAND: BERNARD ANDRIST

de
EGTE WAARHEID
tijdschrift voor zuiver begrip

18E JAARGANG NO. 3 OPLAGE WERELDWIJD 7.558.000

APRIL 1985

ARTIKELEN

- 1 Persoonlijk van Herbert W. Armstrong
- 2 Hongersnood ook voor ons?
- 5 Turkije komt in het nieuws!
- 7 Zal de mens zijn medemens ooit liefhebben?
- 10 De beste methode om stress te bestrijden
- 14 Internationale informatie
- 17 De ware kinderopvoeding
De veronachtzaamde jaren
- 23 Nieuwsoverzicht

VOORPAGINA

De ogen van Afrika's kinderen weerspiegelen niet alleen de onmiddellijke gevolgen van de droogte, maar, belangrijker nog, de noodzaak om misbruik van het land te onderkennen en te corrigeren. Ontbossing, overbeweiding, onjuiste landbouwmethoden, verkeerd geleide overheidsplanning en burgeroorlog dragen allemaal bij tot een groeiende dreiging van honger en epidemieën in de hele wereld.

FOTO ERNST HERB — PT

De Echte Waarheid (The Plain Truth) wordt ook in het Duits, Engels, Frans, Italiaans, Noors en Spaans uitgegeven door Ambassador College in Pasadena (Californië, V.S.), Borehamwood (Engeland). © 1985 Ambassador College. Alle rechten voorbehouden. Printed in England by Ambassador Press, St. Albans. Gelieve uw correspondentie en abonnementsaanvragen te richten aan:

AMBASSADOR COLLEGE, Postbus 444, 3430 AK Nieuwegein (Nederland).

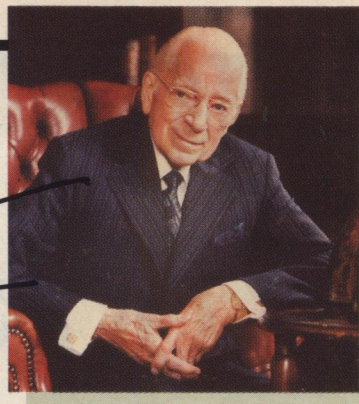
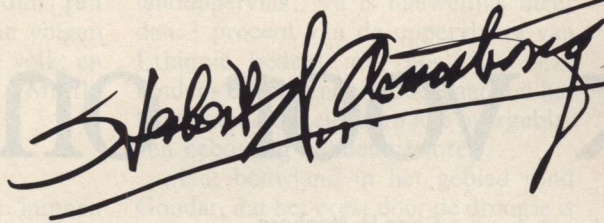
Telefoon: 03402-39922

Voor *The Plain Truth* schrijf naar:

- *Europa, India, Afrika:* P.O. Box 111, Borehamwood, Herts., Engeland WD6 1LU
- *Verenigde Staten:* 300 W. Green Street, Pasadena California 91123
- *Canada:* P.O. Box 44, Station A, Vancouver, B.C. V6C 2M2
- *Australië en Zuidoost-Azië:* P.O. Box 202, Burleigh Heads, Qld. 4220, Australia
- *Nieuw-Zeeland:* P.O. Box 2709, Auckland 1
- *Zuid-Afrika:* P.O. Box 5644, Cape Town 8000
- *Filippijnen:* P.O. Box 1111, Makati, Metro Manila
- *Latijns-Amerika:* P.O. Box 5-595, 06500 Mexico D.F.-Mexico
- *Caribisch gebied:* P.O. Box 6063, San Juan, Puerto Rico 00936

BELANGRIJK: Opgave van adreswijziging gaarne zo spoedig mogelijk. Indien mogelijk oud adresstrookje insluiten a.u.b.

PERSOONLIJK VAN

Wat mankeert er aan de vakbeweging?

De vakbondsleider, de kapitalist, de zakenman, wij allen staan vandaag op de rand van de totale vernietiging!

Wij zitten op het ogenblik allen in hetzelfde schuitje en staan oog in oog met probleem nummer 1: dat van het voortbestaan van de mens!

Voor ieder gevolg moet er een *oorzaak* zijn. Wat heeft de beschaafde wereld in de huidige chaotische situatie gebracht, waarin het de mens voor het eerst mogelijk is geworden de mensheid van de aarde weg te vagen?

In recente afleveringen van „Persoonlijk” hebben wij het over de belangrijkste facetten gehad. Wij spraken over de bijdragen van de overheid, van het zakenleven en de industrie. En nu over de vakbeweging.

Wat is het aandeel van de vakbeweging in de ontwikkeling van de hedendaagse cultuur?

Als wij kijken naar de vooruitgang die in de twintigste eeuw is gemaakt, dan lijkt dit aandeel ongelooflijk goed.

De moderne vakbonden hebben voor de gewone man in de Westerse wereld de hoogste levensstandaard van ooit mogelijk gemaakt. De werktijd is verkort, de lonen zijn verhoogd, de arbeidsomstandigheden zijn, in vergelijking met vroeger — en met die, die in vele niet-Westerse landen nog altijd bestaan — fantastisch verbeterd. Een van de grootste bijdragen van de vakbeweging is de wetgeving inzake kinderarbeid.

Anderzijds echter, en dit wordt door de meeste mensen niet beseft, hebben de vakbonden hun deel bijgedragen aan de chaotische toestand in de Westerse wereld en in de wereld in het algemeen.

Men zou niet verwachten, tot men wat dieper kijkt, dat de vakbonden hun deel hebben bijgedragen aan de huidige problemen van werkloosheid, inflatie en buitenlandse concurrentie.

Toen vanaf het begin van deze eeuw het systeem van de massaproductie door middel van de lopende band werd ingevoerd, waren de vakbonden vastbesloten er al het mogelijke uit te halen, te „NEMEN”.

De vakbeweging werd geheel door de economische filosofie van „NEMEN” gefiltreerd. Een bedrijf was niet langer een „team”, waarin allen samenwerkten tegen concurrerende bedrijven. Ook dat was trouwens op het „NEEM”-motief gebaseerd. Maar nu werden kapitaal en management de vijand van de arbeiders.

Ik herinner me dat de filosoof Elbert Hubbard, die ik goed heb gekend, schreef: „De vakbeweging ketent de arbeider aan zijn werkbank.” De theorie was: „eens een arbeider, altijd een arbeider”. In de vakbeweging werd weinig gedaan om de werkende mens te inspireren en te helpen een hogere positie in het leven te bereiken.

Waarin verschilt dan de vakbeweging van andere facetten van een cultuur die bankroet is en voor de vernietiging staat? Doet zij niet even hard als kapitaal en management eraan mee om te „NEMEN” wat zij kan?

De wereld vergeet — of heeft zij het wel ooit geweten? — dat vrede, geluk, voldoening en vreugde, geestelijke hoedanigheden zijn. Er is een geestelijke grondwet die in onafgebroken werking is, een wet die het hele leven regelt! Ze regelt niet alleen de geestelijke condities van welzijn, maar ook de algemene economische welvaart. Deze grondwet is, eenvoudig gesteld, onzelfzuchtige LIEFDE! Ik vereenvoudig dit verder tot het woord „GEVEN”, en het overtreden ervan is de levenswijze van „NEMEN”.

„NEMEN” schijnt ons allen in de greep te hebben! Het „NEEM”-motief is de grondonderzaak van alle problemen en kwalen van de wereld!

De levenswijze van „GEVEN”, van samenwerken, dienen, helpen, delen, is de geestelijke grondwet van onze Schepper! De wereld heeft getracht deze wet te schenden — maar nu wordt zij zelf geschonden!

Spoedig zal er op zeer dynamische wijze „een sterke hand ergens vandaan” in deze gang van zaken tussenbeide komen — voordat de MENS de mensheid van de aarde wegvaagt. Dit tijdschrift is belast met de aankondiging hiervan. Het is de enige ZEKERE HOOP van de wereld!

Ongeacht of iemand het gelooft staat dit vast als de zonsopkomst van morgen. □

HONGERSNOOD

ook voor ons?

Gene H. Hogberg

De wereld is geschokt door de hevigheid van de Ethiopische hongersnood. Maar zelfs nu beseffen nog slechts weinig mensen hoe dicht de wereld buiten Afrika bij een ramp kan zijn!

De hongersnood in Oost-Afrika werd eind 1984 wereldnieuws. Televisiereportages over het leed van honderdduizenden hongerende Ethiopische boeren brachten een ongekende internationale hulpactie op gang.

Maar de reportages lichtten

niet alleen in de Derde Wereld voordoet, maar ook in de ontwikkelde landen, die zo vaak te hulp moeten komen.

U, als lezer van *De ECHTE WAARHEID*, moet weten wat er aan de hand is.

De ergste hongersnood uit de geschiedenis van Afrika

Terwijl de toestand in Ethiopië de meeste aandacht heeft gekregen, wor-

brede hongersnoodstroken zijn, één vlak ten zuiden van de Sahara, die over het gehele continent van oost naar west loopt, en een andere strook, die zich langs de oostkust uitstrekt van de Hoorn van Afrika tot bijna de zuidpunt van het continent. Deze beide gebieden hebben de ergste hongersnood uit de Afrikaanse geschiedenis voortgebracht.

Een onmiddellijke oorzaak van hongersnood is natuurlijk droogte. Er liggen echter meer fundamentele factoren aan de crisis ten grondslag. Allereerst is er sprake van een wijdverbreid verkeerd gebruik van het land, wat blijkt uit de ontbossing, het te veel afgrazen van weidegronden en ondeugdelijke bebouwingstechnieken.

Slecht beleid van de overheid speelt een even belangrijke rol. Sinds de dagen van politieke onafhankelijkheid werd de landbouw overal in Afrika ernstig verwaarloosd, veelal ten gunste van slecht gekozen industriële ontwikkeling. Daarbij kwam, dat de leiders de politieke trouw van de bevolking in de steden wilden winnen door op de verbouwers van voedsel in het binnenland, prijscontroles in te stellen, waardoor de animo voor produktie afnam.

Als gevolg van deze politiek hebben de boeren hun vruchtbare gronden verlaten en zich bij de al toegenomen stadsbevolking gevoegd. Het resultaat is, dat veel Afrikaanse landen, die in het verleden in de eigen voedselproduktie konden voorzien, nu voor het grootste deel van hun voedselbehoefte van invoer afhankelijk zijn.

Oorlogen en opstanden verstoren verder de aanplant en de oogst. Hiervan is Ethiopië op het ogenblik een

Zware erosie in zuidelijk Afrika. Ontbossing, overbeweiding en de bevolkingsdruk belemmeren de voedselproduktie in Afrika. In de V.S. lijdt eenderde van het beste bouwland onder humusverlies door erosie.

nauwelijks een tip van de sluier op van het totale probleem in Afrika. Bijna geen enkele journalist onderzocht de ernst van de landbouwcrisis, die zich

den in Afrika nog dertig andere landen met droogte en hongersnood in een of andere vorm geconfronteerd.

Het grimmige feit is, dat er twee

voorbeeld. De landen, die het meest onder de huidige hongersnood lijden, zijn al jarenlang in een burgeroorlog verwickeld. Het is geen toeval, dat in profetieën van het einde der tijden sprake is van „hongersnoden [en pestilentiën”]; *Statenvert.*], die volgen nadat „volk zal opstaan tegen volk, en koninkrijk tegen koninkrijk” (Matth. 24:7).

De menselijke faktor

De voedselcrises van Afrika kunnen alleen maar erger worden, zelfs als de onmiddellijke gevolgen van de droogte worden verlicht. Er wordt niets door-slaggevends gedaan om de basisoorzaken op sociaal en economisch terrein aan te pakken. En oorlogshandelingen dreigen wat nog kon worden verricht teniet te doen.

Het resultaat is, dat Afrika volgend jaar waarschijnlijk nog afhankelijker van hulpakties zal zijn. Een recente studie, uitgegeven door het Zweedse Rode Kruis en door Earthscan, een in Londen gevestigde milieunieuwsdienst, rapporteert dat „gebeurtenissen die men ‘natuurrampen’ noemt elk jaar meer slachtoffers eisen”. Nochtans zijn er volgens deze waarnemers „geen aanwijzingen, dat de klimatologische oorzaken van droogte, overstromingen en cyclonen aan het veranderen zijn”.

In plaats daarvan, zegt het rapport, moeten de antwoorden op zulke noodlottige gebeurtenissen gezocht worden in de „menselijke kwetsbaarheid, die het gevolg is van armoede . . . verloedering van het milieu, tengevolge van slecht gebruik van het land, en snelle groei van de bevolking, speciaal van de armen”.

Het overzicht van het Zweedse Rode Kruis van mei 1984 vestigde in het bijzonder de aandacht op de Ethiopische crisis, voordat deze wereldnieuws werd (en voordat de Ethiopische regering uiteindelijk de omvang van de ramp toegaf).

De ontbossing heeft waarschijnlijk het meest tot de ramp in Ethiopië bijgedragen. Het rapport stelt: „Het steile hoogland van Ethiopië en delen van de lager gelegen gebieden waren ooit bedekt door

verschillende soorten dichte bebossing. Minder dan een eeuw geleden was ongeveer de helft van het land nog met bos bedekt. Twintig jaar geleden was dit gedaald tot 15 procent van het landoppervlak. Nu is nauwelijks meer dan 3 procent van de oppervlakte van Ethiopië bedekt met bos. Als deze tendens onverminderd doorgaat, zal het land binnen enkele jaren alle overgebleven bebossing hebben verloren. . .

„Het bouwland in het gebied rond Gondar, dat het ergst door de droogte is getroffen, vertoont nog slechts kale rotsen. De meeste grond met inbegrip van de humuslaag is al weg. Dit land heeft inderdaad ‘een irreversibele toestand bereikt’, aldus het Ministerie van Landbouw.”

Het kale land van Ethiopië kan eenvoudig de bevolking van 35 miljoen mensen, waarvan 90 procent nog boer is, niet langer onderhouden. Het land is ook veel te sterk afgegraasd, waardoor het de 77 miljoen stuks vee, de grootste veestapel van Afrika, niet langer in stand kan houden.

Het resultaat, zoals gesteld in het rapport van het Zweedse Rode Kruis, is als volgt: „Sinds de Tweede Wereldoorlog is het land afgedaald van

jaar, waardoor het land steeds afhankelijker wordt van importen en buitenlandse hulp.”

In alle andere delen van Afrika zijn de vernietigende effecten van ontbossing en de eruit voortvloeiende erosie op pijnlijke manier duidelijk geworden.

De schrijver herinnert zich het bezoek, dat hij een paar jaar geleden bracht aan een klein pas onafhankelijk geworden land in zuidelijk Afrika. Het was tijdens een zware regenbui met veel wind. Op het land stond geen enkele boom. Regenwater stortte zich van de heuvels door enorme geulen in een modderige gezwollen rivier. Ik bezocht de jonge minister van landbouw en zei hem, dat hij een enorme taak voor zich had om de situatie waarvan ik pas getuige was geweest, ten goede te keren.

Er is nog een grimmig feit, dat wij bij het onderzoeken van Afrika's *lange termijn* crisis in gedachten moeten houden en dat is, dat tenminste 20 procent van het continent woestijn is. Nog erger is, dat deskundigen geloven dat het „woestijniserings”-proces binnen vijftig jaar 45 procent van Afrika zou kunnen beslaan, als het huidige

Slachtoffers van de Ethiopische hongersnood bij een kamp van het Rode Kruis. De regering besteedt bijna de helft van haar budget aan militaire zaken. De meeste hongerende vluchtelingen komen uit gebieden waar tussen het regeringsleger en rebellenlegers wordt gestreden.

exporteur van graan tot een productie die genoeg was voor eigen gebruik, tot een graantekort. De productie per hoofd daalt met bijna 2 procent per

gebruik van het land blijft bestaan.

India het volgende slachtoffer?

Na Afrika zou het Indiase subcontinent

het volgende gebied kunnen zijn, dat een ernstige voedselcrisis zal doormaken. Achttien jaar geleden werden de Indiërs met hongersnood geconfronteerd. Wekenlang voeren vrachtboten en tankers, die voor graanvervoer waren omgebouwd, van de Verenigde Staten naar India. Deze oceaanverbinding redde het Indiase volk van de hongerdood.

De crisis van 1967 werd overwonnen. Sindsdien waren de voor het leven zo belangrijke moesons meestal goed. Nieuwe „wondergraansoorten”, resultaat van de „Groene Revolutie” waarover later meer, hebben India in staat gesteld om in het gehele land graanoverschotten op te bouwen. Maar nu is India, en vooral de zuidelijke staten, in de greep van een nieuwe droogte. Er is een nijpend tekort aan drinkwater.

Nalni Jayal, adviseur van de planingcommissie van India, zei op de algemene vergadering van de Internationale Unie voor het Behoud van Natuur en Natuurlijke Bronnen: „Wij staan op de rand van een enorme ecologische ramp. Wat nu in Afrika gebeurt, zal binnen tien jaar in India plaatsvinden.”

Jayal is van mening, dat de hoofdoorzaak van de crisis ontbossing is. „Waar men de bossen intact liet”, zei hij tot de vergadering, is water; waar de bossen zijn gekapt is een crisis.” De dreigende crisis in India wordt nog verergerd door verslechterende maatschappelijke omstandigheden. Wat zal er gebeuren met India's voedselvoorziening in de verwachte verwarring als de Sikhs in het rijke landbouwgebied Punjab een onafhankelijk „Khalistan” uitroepen? De boeren in Punjab („het Iowa van India”) produceren 60 procent van al het voedsel in India, plus 90 procent van de tarwe van het land!

Het Westen schiet te hulp

Zoals de Ethiopische crisis opnieuw bewees, was de hulp van de Westerse landen — met name de Verenigde Staten, Groot-Brittannië en de Europese Gemeenschap (waarvan de reserves grotendeels het gevolg zijn van kunstmatig hoge subsidies voor de boeren) — het verschil tussen leven en dood voor miljoenen Ethiopiërs.

De noodhulp versluiert echter Afrika's voortdurende afhankelijkheid van buitenlandse voedselhulp.

In het nummer van juni 1984 van *Natural History* schrijven Lester R. Brown en Edward Wolf: „Hoewel

Afrika een agrarisch continent is, verliest het langzamerhand de capaciteit zichzelf te voeden. Tussen 1970 en 1983 werden de netto graanimporten verviervoudigd en klommen van vijf miljoen naar twintig miljoen ton. Buitenlands graan voedt nu ongeveer een kwart van de 513 miljoen mensen op het continent, en alles wijst erop dat de importen in 1984 nog hoger zullen klimmen.”

Eenvoudig gezegd: te weinigen voeden te velen.

Een groot deel van de wereldbevolking is gevaarlijk afhankelijk van een slinkend aantal landen die voedsel, in hoofdzaak graan, exporteren, zoals de Verenigde Staten, Canada, Australië, Nieuw-Zeeland, Argentinië en Thailand (en in dit jaar werd ook China graanexporteur). Meer dan 100 landen zijn in verschillende mate afhankelijk van één enkele graanleverancier, de Verenigde Staten!

Als droogte een van de grote exporteurs voor geruime tijd zou treffen, zal het leven van miljoenen mensen in de Derde Wereld gevaar lopen.

Ramp dreigt in de V.S.

De export naar gebieden met voedseltekorten drukt extra zwaar op de landbouw in de ontwikkelde landen. Een van de gevolgen is een snellere erosie, daar de boeren worden aangemoedigd hun landerijen zeer intensief te beplanten.

Erosie ontwikkelt zich tot een kritiek probleem, vooral in de Amerikaanse landbouw. Senator William L. Armstrong van Colorado waarschuwt: „Amerika wordt weggespoeld en weggeblazen.”

Roger W. Jepsen van Iowa, de vroegere voorzitter van de subcommissie Land- en Waterbeheer, verklaart dat „wij in sommige gebieden geen humuslaag meer overhouden”, tenzij het beleid wordt gewijzigd. Jepsen zei, dat na jaren van zware erosie van de rijke graanvelden van Iowa „waar wij vroeger 8 tot 12 inches [20 tot 30 cm] humuslaag hadden kan ik u nu plaatsen laten zien waar nog slechts een kwart inch over is”.

Norman Berg, het vroegere hoofd van de Dienst Bodembeheer van het Amerikaanse landbouwdepartement en nu adviseur van de particuliere American Farmland Trust, is evenzeer verontrust: „Er is sprake van een dringende situatie, wanneer één derde

van ons werkelijk goede akkerland een humusverlies lijdt waarbij de bodem hier en daar erodeert tot twee of drie of soms tienmaal de toelaatbare limiet [van tien ton per hectare per jaar].”

Deskundigen leggen de oorsprong van de problemen deels in het vaak tegenstrijdige regeringsbeleid, dat aanmoedigt tot zowel behoud van de grond als tot overproductie door subsidieprogramma's. Vaak betaalt de overheid ongewild voor het braak leggen van goed bouwland, terwijl zij tegelijk boeren betaalt om land van lagere kwaliteit met hoge erosie op extreme wijze te exploiteren.

Andere deskundigen zijn verontrust doordat anti-erosie maatregelen, zoals het planten van bomen die als windbrekers functioneren (o.a. daardoor werd de beruchte 'Dust Bowl' (stofstorm) van de jaren '30 gebroken), in onbruik zijn geraakt.

Over het geheel genomen is het beeld niet gunstig voor een onverminderde Amerikaanse voedselproductie, die nu voor de gehele wereld van levensbelang is. R. Neil Sampson schreef in het nummer van november/december 1983 van het blad *Sierra*:

„De produktiviteit van onze landbouwgronden neemt in een verbijsterend tempo af, een dusdanig tempo dat vóór het jaar 2000 de hoeveelheid goed bouwland is uitgeput. Tegelijkertijd gaat de schuldenlast van de landbouwbedrijven sterk omhoog, er zijn steeds meer faillissementen, en van veel kanten wordt het spook van een complete economische ineenstorting van de landbouwsector opgeroepen...”

Het moderne landbouwbedrijf is, zoals iedereen beseft, sterk afhankelijk van een goede economie en de ononderbroken beschikbaarheid van fossiele brandstoffen (voor energie, kunstmest en voor transport naar de markt), elektriciteit en overvloedig water. Nooit was de leverantieketen van levensmiddelen — naar een grotendeels stedelijke bevolking — meer kwetsbaar voor verstoring.

„Genetische vernietiging”

Veel ernstiger dan de erosie voor de grondslag van de moderne landbouw op lange termijn is de steeds smallere genetische basis van de meeste meer belangrijke gewassen en ook van de veestapel.

(Zie verder pagina 21)

TURKIJE

komt in het nieuws!

Keith W. Stump

De unieke ligging van Turkije tussen het Islamitische Midden-Oosten en het christelijke Westen houdt verreikende toekomstige verwickelingen in!

Het is tijd dat wij ons *bewust worden* van de belangrĳheid van het moderne Turkije in de mondiale politiek!

Deze in hoge mate genegeerde natie wordt met rasse schreden een macht waarmede rekening gehouden dient te worden in de internationale politieke arena. Toch onderkennen nog weinigen tegenwoordig de enorme betekenis van dit oude en strategisch gelegen land. Een vluchtige blik op een kaart onthult veel.

Turkije ligt daar waar het Oosten en het Westen elkaar treffen. Geografisch gezien is Turkije letterlijk een *brug* tussen Europa en het Midden-Oosten — de twee voornaamste middelpunten van de bijbelse profetieën. Dankzij zijn uiterst belangrijke positie is Turkije voorbestemd om een zeer *voornamelijke rol*

te spelen in toekomstige wereldgebeurtenissen. Door zijn hachelijke ligging nabij de kernen van het licht ontvlambare Midden-Oosten enerzijds, en de zich ontplooiende supermacht van Europa anderzijds, zal Turkije onvermijdelijk worden meegesleurd in de maalstroom van de dreigende beroeringen die voor deze streken werd voorspeld.

Het is tijd onze aandacht te richten op dit boeiende land, om iets te begrijpen van zijn verleden, zijn heden, en zijn uitermate belangrijke toekomst!

Tweesprong van Oost en West

Om de toekomstige rol van Turkije in de internationale politiek te begrijpen moeten wij eerst een vluchtige blik op zijn verleden werpen.

Het lot van Turkije werd vanaf het begin door zijn geografische positie bepaald. Sedert de beginjaren van de

geschiedenis is het schiereiland Klein-Azië of Anatolië (waarop Turkije ligt) een zeer belangrijke route geweest in de volksverhuizing. Zijn ligging tussen twee continenten maakte het tot een kruispunt voor handel en verkeer tussen Europa en Azië.

Het centrum van deze activiteiten was de vermaarde stad die wij heden kennen als Istanbul.

Gelegen aan weerszijden van de strategische Bosporus is het uitgestrekte Istanbul een waarlijk cosmopolitische stad, de enige in de wereld die op twee continenten werd gebouwd. Het is een unieke combinatie van Oost en West, van oud en nieuw. Haar adembenemende aanblik maakt nog steeds het eeuwenoude gezegde geloofwaardig: „Als men slechts één blik kon werpen op de wereld, dan moest men dat doen op Istanbul.”

De geschiedenis van Istanbul omvat

27 eeuwen. Feitelijk is het de geschiedenis van *drie* steden op dezelfde plaats: Byzantium, Constantinopel en Istanbul. Het oude Byzantium werd in de 7e eeuw voor Christus gesticht op de gunstige plaats aan de mond van de Zwarte Zee door de Griekse zeevaarder

Byzas. Deze stad droeg in de volgende 1000 jaar zijn naam.

Het Keizerrijk van Nieuw Rome

In 327 verplaatste de Romeinse keizer Constantijn de Grote zijn keizerlijke zetel naar de oevers van de Bosporus. Daar breidde hij het Griekse Byzantium uit en bouwde zijn nieuwe stad, net als Rome op zeven heuvelen. Eigenlijk noemde Constantijn zijn nieuwe hoofdstad "*Nova Roma*" „Nieuw Rome". Te zijner ere zou zij later Constantinopel worden genoemd.

Weinig mensen beseffen de enorme belangrijkheid

Beschermd door haar vrijwel onneembare muren werd Constantinopel het centrum van een rijke cultuur dat de tradities en het erfgoed van de Romeinse beschaving in stand hield. Het Keizerrijk van Nieuw Rome bereikte zijn hoogtepunt onder Keizer Justinianus (527-565). Het welvarende Constantinopel werd de navel van de middeleeuwse wereld!

Later, toen het middeleeuwse Rome wat van zijn vroegere voor naamheid had herwonnen, golden Rome en Constantinopel als *de twee hoofdsteden van de christenheid*. Hun invloed was enorm.

Saaie geschiedenis?

Integendeel! Weinig steden hebben ooit de grote macht en het gezag kunnen verwerven welke Constantinopel eens genoot. Zestien eeuwen lang gold deze stad als een hoofdfactor in de wereldpolitiek. Naarmate wij de laatste dagen van ons tijdperk naderen, zullen volgens de profetieën vele oude mogendheden *herleven* en hun vroegere grootheid *herwinnen*.

Zou deze destijds indrukwekkende stad daar ook bij zijn?

Verbrijzelde eenheid

Als wij voortgaan in de geschiedenis komen wij vervolgens aan een belangrijk geschil tussen de twee „zustersteden" van het middeleeuwse christendom.

Vanaf de tijd van Constantijn was het christendom in het gehele Rijk een gevestigde macht. De *vorm* van het christendom was evenwel niet overal dezelfde. Conflicten over geschilpunten ten aanzien van geloofsartikelen verscheurden de eenheid van de belijdende christenwereld. De breuk tussen de kerken van het Oosten en het Westen werd breder naarmate de eeuwen voortschreden.

Deze nooit geheelde wonden veroorzaakt door godsdienstige twisten leidden in 1054 tot het uiteindelijke schisma tussen de Westerse (Romeinse of Roomse) en Oosterse (Orthodoxe) kerken. In dat jaar brak de Oosterse kerk *volledig* met Rome. Paus Leo IX reageerde door Michael Cerularius, de Patriarch van Constantinopel, en de gehele Kerk in het Oosten te excommuniceren!

De droom van Constantijn van een universele kerk was verbrijzeld.

Het Schisma van 1054 scheidde de Orthodoxe Kerk in het Oosten (in

(Zie verder pagina 26)

De ruim anderhalve kilometer lange brug over de Bosporus verbindt Europa met Azië (boven); blik op de Bosporus met de Bosporusbrug in de verte (midden); de 17e-eeuwse Yeni-moskee bij de Galatabrug (onder).

van het trotse Constantinopel in de klassieke en de middeleeuwse wereld.

Dit „Rome van het Oosten" was een van de grootste en machtigste steden in de gehele geschiedenis!

Het einde van de vierde eeuw was getuige van een officiële splitsing van het oude Romeinse Rijk. Constantinopel werd de hoofdstad van het Oostromeinse Rijk, dat uiteindelijk de oude naam van de stad aannam en bekend werd als het „Byzantijnse Rijk". Het Romeinse Rijk stond derhalve op twee benen: het oostelijke rijk met Constantinopel als middelpunt en het westelijke rijk met Rome.

In 476 brachten Germaanse invallers aan Rome een dodelijke slag toe, waardoor de stad van Constantijn de enige heerser van het Romeinse Rijk was. Het oude Rome was gevallen maar het nieuwe Rome leefde nog!

Zal de mens zijn medemens ooit lief hebben?

Michael A. Snyder

Weinig vragen zijn van groter gewicht. Lees hier de waarheid over liefde, wet en genade!

Ons tijdperk hoort men karakteriseren als alles behalve wat het werkelijk is. Nieuwslezers bejubelen onze tijd als het ruimtetijdperk of het tijdperk van de technologie of het computertijdperk.

Niettemin is in deze tijd van ongelooflijke technische verworvenheden een groot aantal mensen in de Westerse wereld naar eigen zeggen bang om 's avonds uit te gaan.

Waarom?

Waarom moet een plezierige avondwandeling tegenwoordig de mogelijkheid van aanranding, letsel of beroving met zich meebrengen?

Kunt u dat uitleggen?

„Ik sta nog steeds versteld over de oorzaken van de misdaad en de remedie ertegen is mij nog steeds een raadsel”, erkende een gepensioneerde politiefunctionaris die een academische graad in de criminologie heeft en die doceerde aan het „Centre for International Studies” in Londen.

Vanwaar die wetteloosheid?

Onze reeds lang gestorven voorouders zouden geschokt zijn als zij de huidige minachting voor deugd en wetten zouden aanschouwen.

Beseft u wel dat de Westerse

industrielanden, als ze de kosten van de misdaad zouden kunnen omzetten in belastingopbrengsten, daarmee hun wisselend begrotingstekort praktisch zouden kunnen opheffen dan wel drastisch verminderen?

Te midden van al deze menselijke verwarring, al dit menselijk lijden, weerklinken de woorden van de oude profeet: „De weg des vredes kennen zij niet, en er is geen recht in hun sporen; zij gaan langs kronkelpaden; niemand die ze betreedt, kent vrede” (Jes. 59:8).

Maar wat is dit „kronkelpad” dat de mensheid heeft gekozen? En wat heeft het te maken met wetteloosheid? Laten wij eerst eens zien wat de menselijke kennis hierover zegt.

Wat voor geweld en waarom?

Beroepssociologen doen hun best om dat uit te leggen wat zij betitelen als „sociaal afwijkend gedrag” — de criminele geaardheid. In een persoonlijk gesprek gaf een docent aan een belangrijke Amerikaanse universiteit aan de schrijver dezes toe dat de sociologie nog niet heeft ontsluit waarom de ene mens een misdadig leven gaat leiden en de andere niet.

„Maar”, zo vervolgde hij, „wij hebben ontdekt wat, volgens ons, de belangrijke factoren zijn bij de vorming van een criminele geaardheid.”

Kunt u gissen welke van deze factoren de belangrijkste is?

Gebrek aan LIEFDE!

Erich Fromm schrijft dat „liefde het enig bevredigende antwoord is op het probleem van het menselijk bestaan” (*Liefhebben, een kunst, een kunde*, p. 175). Maar wat voor soort liefde? En hoe wordt zij verworven — en tot uitdrukking gebracht?

Op zoek naar antwoorden

Ware liefde en medeleven behoren tegenwoordig duidelijk tot het zeldzaamste goed. Waarom?

Waarom zou deze wereld niet vervuld zijn van liefde, vreugde, hoop en vrede?

„Laat *alles* bij u in *liefde* toegaan”, schreef de apostel Paulus aan de jonge kerk van Korinthe (1 Kor. 16:14).

Waarom is dit advies van Paulus dan meer dan 1900 jaar slecht ontvangen en genegeerd?

Alles heeft een *oorzaak*. Politieke, sociale en huiselijke problemen doen zich niet „zomaar” voor — ze zijn het resultaat van dynamische krachten.

Het probleem schuilt in de haast universele miskenning dat ware liefde een *geestelijk* element is! Filosofen, psychologen, psychoanalisten en tal van onderzoekers hebben tientallen hypothesen over de liefde ontwikkeld! Niemand is, naar het schijnt, bereid

een standaard te erkennen om de liefde aan af te meten. „Liefde”, zoals de mensen haar beschouwen, kan van alles zijn, van een zedelijke structuur tot een „situatie-ethiek”.

Maar wat is nu „liefde”?

„God is liefde” (1 Joh. 4:8), openbaart de Bijbel, de uiteindelijke bron van geestelijke definities. Toch begrijpen velen die dit lezen niet wat ermee wordt bedoeld.

Bedenk dat God veel meer is dan alleen gevoel. Hij is veel meer dan een vaag, warm idee.

Hij is van alle eeuwigheid (Ps. 93:2), Hij is almachtig (Ps. 147:5), Hij heeft de grootste geest (Jes. 55:8-9; 1 Kor. 2:16) en heeft zijn schepping — de mensheid — tot stand gebracht en heeft haar lief (Joh. 3:16). Uw verstand is niet bij machte te begrijpen hoe groot Hij is!

Het probleem voor de mensen — uw probleem — is dat de mens zich een natuurlijke vijandschap jegens God heeft aangemeten! Van de allereerste mens in de Hof van Eden tot de miljarden die nu leven toe, is er niet één die van nature zijn of haar leven aan de God van liefde wenst te onderwerpen.

God openbaarde zijn weg ten leven — zijn weg van liefde — aan de twee eerste mensen (Gen. 1-2). Gewapend met de van God verkregen definities van goed en kwaad, koos Adam (de eerste mens) de weg die van God afleidde — om voor zichzelf te beslissen wat liefde is, wat goed en kwaad is (Gen. 3:6, 17; 1 Tim. 2:14). Hij verwierp Gods weg van liefde en geven en zorgzaamheid voor anderen, en bereidde aldus de weg voor alle mensen.

Wanneer de Bijbel zegt: „God is liefde”, dan openbaart hij de werkelijke *natuur* van God. God belichaamt een levenswijze van „geven”, een weg van op anderen gerichte zorgzaamheid.

God wil dat u en ik gelukkig zijn, een enthousiast en zinvol leven leiden en in staat zijn te delen met anderen — dat is liefde (Joh. 10:10; 3 Joh. 2). Om ons in deze richting die tot geluk voert te leiden, definieert God liefde: „Want dit is de liefde Gods, dat wij zijn geboden bewaren” (1 Joh. 5:3).

Dit is een waarheid die weinig mensen begrijpen! Op de vraag welke van de Tien Geboden de belangrijkste waren, bracht Jezus Christus deze tot hun twee grondelementen terug: „Gij zult de Here, uw God, liefhebben met

geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het grote en eerste gebod. Het tweede, daaraan gelijk, is: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf” (Matth. 22:36-39).

Bedenk dat de eerste vier geboden u tonen hoe u God moet liefhebben. En de laatste zes hoe u uw naaste moet liefhebben (Ex. 20:3-17).

Maar hoe ziet de van nature onbekeerde mens dit? „Daarom dat de gezindheid van het vlees vijandschap is tegen God; want het onderwerpt zich niet aan de wet Gods; trouwens, het kan dat ook niet: zij, die in het vlees zijn, kunnen Gode niet behagen” (Rom. 8:7-8).

De mens in zijn natuurlijke staat wil met God weinig te maken hebben. Aangezien God liefde *is*, *verwerpt* de mens in zijn onverstand de ware liefde die geluk zou brengen.

Aan een oplossing werken

Gods manier van leven, uitgedrukt in de 10 hoofdpunten, de Tien Geboden genaamd, is een *levende* kracht. Wanneer u één of meer van deze punten veronachtzaamt, volgt er een straf. Lichamelijk, verstandelijk, gevoelsmatig en geestelijk lijden u en anderen daaronder. Laten wij eerst het lichamelijke voorbeeld nemen: wat zou er gebeuren als iedereen besloot op te houden met overspel, en alle relaties met homoseksuelen en prostituées stopzette?

De vloek van AIDS, herpes en andere door sexueel verkeer overgebrachte ziekten, zou verdwijnen! De prostitutie zou ophouden te bestaan! Het snel om zich heen grijpende verschijnsel van zwangerschappen onder teenagers zou spoedig een vage herinnering worden. De mensheid als geheel zou meteen gelukkiger zijn.

Maar de mens zegt: „Ik wil mij niet aan Gods wet onderwerpen. Ik verwerp haar. Ik maak mijn eigen regels!” Het gevolg is dat miljoenen mannen en vrouwen nodeloos lijden.

God heeft vanzelfsprekend de macht om de mens af te houden van de weg van de zonde, zoals die in Jesaja 59 wordt beschreven. Maar dat is nu juist wat de mens niet wil. En daarom heeft God de mens al 6000 jaar zijn eigen regels laten opstellen, waardoor hij uit de eerste hand de pijn en het lijden ervaart die uit merendeels onvolmaakte menselijke bestuursvormen voortvloeien.

De keuzen van de mensheid worden op welsprekende wijze beschreven in Deuteronomium 30:19-20: „Ik neem heden tegen ulieden tot getuigen den hemel en de aarde; het leven en den dood heb ik u voorgesteld, den zegen en den vloek! KIEST DAN HET LEVEN, opdat gij levet, gij en uw zaad; liefhebbende den Heere, uw God, Zijner stem gehoorzaam zijnde, en Hem aanhangende; want Hij is uw leven en de lengte uwer dagen” (*Statenvert.*).

De Bijbel openbaart evenwel iets wat veel dreigender is dan lichamelijk lijden, wanneer men Gods wet veronachtzaamt. Wanneer u ervoor kiest één van de 10 hoofdpunten die de liefde bepalen te verwaarlozen, door het tegendeel te doen, *zondigt* u volgens de Bijbel. Wat is zonde? „Ieder, die de zonde doet, doet ook de wetteloosheid, en de zonde is wetteloosheid” (1 Joh. 3:4). Geef acht op de volgende profetie van Jezus voor deze tijd: „... omdat de wetsverachting [het veronachtzamen van Gods Tien Geboden] toeneemt, zal de liefde van de meesten verkillen” (Matth. 24:12)!

De Tien Geboden zijn een zegen — zij tonen u wat zonde is (Rom. 3:20; 4:15; 5:13-14). De apostel Jakobus noemt de Tien Geboden „de volmaakte wet der *vrijheid*” (Jak. 1:25). Zij voeren iemand naar de weg van het ware geluk.

Maar wanneer u één of meer van deze wetten hebt geschonden, komt u in moeilijkheden — bent u zo goed als dood.

Wat is het uiteindelijke loon van de zonde? „Het loon, dat de zonde geeft, is de dood” (Rom. 6:23).

Wat nu?

„Want allen [ook u en ik] hebben gezondigd en derven de heerlijkheid Gods” (Rom. 3:23).

Als zondaar — wetsovertreder en dus aan wetteloosheid schuldig — bent u „onder de wet” gekomen, d.w.z. onderworpen aan haar straf: de dood. Door de Tien Geboden te schenden bent u nu onderworpen aan wat de Bijbel „de vloek der wet” (Gal. 3:13) noemt. Voor u is er geen hoop op eeuwig leven.

Maar er is GOED NIEUWS. Iemand heeft in uw plaats de straf ondergaan.

Uw Schepper zelf heeft de straf voor de wetteloosheid in uw plaats ondergaan. God schiep alle dingen door Jezus Christus (Ef. 3:9; *Statenvert.*).

Als Schepper van het menselijk geslacht stierf Jezus Christus — in de eerste eeuw van onze jaartelling — om het laatste en volledige zoenoffer voor de zonde te worden.

U kunt nog kiezen en dit offer aanvaarden. U kunt het bloed van Christus niet achteloos aanvaarden als verzoening voor uw zonden.

God wil eerst een verandering in uw houding zien, van vijandigheid in onderwerping, in gehoorzaamheid. „Bekeert u, en een iegelijk van u worde gedoopt in den Naam van Jezus Christus, tot vergeving der zonden” (Hand. 2:38; *Statenvert.*).

Berouw en bekering zijn sleutelwoorden die maar weinig mensen werkelijk begrijpen. Zich bekeren betekent zijn leven veranderen. In plaats van uw eigen weg te volgen (die in werkelijkheid sterk wordt beïnvloed door Satans weg van „nemen”) moet u beginnen God te gehoorzamen — God lief te hebben door zijn geboden te onderhouden (cf. 1 Joh. 5:3).

Zoals Johannes de Doper verklaarde: „Brenge dan vrucht voort [daden en handelingen], die aan de bekering beantwoordt” (Matth. 3:8).

Maar niet alleen moet u zich bekeren, u moet ook in God geloven (Markus 1:15). Geloof wat Hij zegt — en dat betekent de boodschap geloven die Hij door Jezus Christus zond: het goede nieuws (het woord ‘evangelie’ betekent ‘goed nieuws’) van het ophan- den zijnde Koninkrijk van God.

Hierop volgt een complete onderdompeling in water (de doop), die het fysieke bewijs is van uw innerlijk geloof in Jezus Christus.

Op weg naar behoud

Na de doop gaat u officieel op weg naar behoud. Door Jezus Christus als uw Verlosser te aanvaarden komt u onder de werking van onverdiende *genade*. Uw vorig arsenaal van zonden wordt vergeven — uw vroegere zonden worden volledig door het *bloed* van het zoenoffer van Christus bedekt (Hebr. 9:12, 14), en voor altijd vergeten. Bij het ontvangen van de door God beloofde heilige Geest (Hand. 2:38; Rom. 8:9) wordt u een erfgenaam van Gods Koninkrijk. U bent nu een verwekte zoon of dochter van God geworden.

Maar hebben de Tien Geboden dan nu hun bevoegdheid om te leiden verloren? NEE. U wordt van uw vroegere zonden verlost door genade

(Ef. 2:8) — iets wat u niet zelf kunt verdienen. Maar u moet nu, in een toestand van bekering, beginnen met het onderhouden van alle geboden, opdat u niet opnieuw onder de doodstraf zult komen!

„[Allen] worden om niet gerechtvaardigd, uit Zijn genade, door de verlossing, die in Christus Jezus is; Welken God voorgesteld heeft tot een verzoening, door het geloof in Zijn bloed, tot een betoning van Zijn rechtvaardigheid, door de vergeving der zonden, die te voren geschied zijn onder de verdraagzaamheid Gods” (Rom. 3:23-25; *Statenvert.*).

U kunt vergeving niet verdienen. Zij komt voort uit genade — gratis, onverdiende vergeving — van God.

God wil dat u en ik gelukkig zijn, een enthousiast en zinvol leven leiden en in staat zijn te delen met anderen — dat is liefde.

Genade bedekt bedreven zonden (Rom. 3:25). U wordt gerechtvaardigd door geloof (Rom. 3:28). Maar de wet die bepaalt wat zonde is — die goed van kwaad onderscheidt — blijft haar macht ten aanzien van leven en dood over u behouden! „Stellen wij dan door het geloof de wet buiten werking? Volstrekt niet; veeleer bevestigen wij de wet [Grieks: zetten wij de wet voort]” (Rom. 3:31).

Lees dit met aandacht: De wet bepaalt wat zonde is. Zij kan geen zonden vergeven. Alleen Christus kan dat. Maar wanneer uw zonde eenmaal vergeven is — vergeven het feit dat u de wet hebt gebroken en u daardoor aan wetteloosheid schuldig hebt gemaakt — dan wordt u geacht de zonde te laten varen, en u aan de wet te houden. „Want niet de hoorders der wet zijn rechtvaardig bij God, maar de daders der wet zullen gerechtvaardigd worden” (Rom. 2:13).

Alles is nu dus rechtgezet. Nadat wij bekeerd zijn en Christus’ offer hebben aanvaard, worden onze zonden uit het verleden vergeven en zijn wij niet

langer van God afgesneden (Rom. 5:10). Door het ontvangen van zijn heilige Geest wordt ons denken vernieuwd en beginnen wij meer te worden als Hij (Ef. 4:23), doordrenkt van de geest van liefde, vreugde, geduld en gemoedsrust. En toch, als menselijke wezens die strijden om onszelf, de wereld om ons heen en Satan te overwinnen, struikelen wij af en toe en schenden Gods wet. Als wij in ons de zonde gewaar worden (Jak. 1:23-25), moeten wij ons onmiddellijk bekeren en bidden dat het offer van Christus op ons van toepassing mag zijn. Wij moeten veranderen op het punt waarop wij in overtreding kwamen en, in plaats daarvan, meer aan God gelijk worden. Na berouw en bekering, en gebed om vergeving (Matth. 6:12) worden onze zonden vergeven (bedenkt u wel dat genade geen vrijbrief is om Gods wet te overtreden: Rom. 6:15). Wij blijven opwassen in de genade en in de kennis van onze Heer en Verlosser Jezus Christus (2 Petr. 3:18).

„De wet des Heren is volmaakt, zij verkwikt de ziel” (Ps. 19:8). Het hebreeuwse woord voor wet is *torah*. De betekenis van dit woord is ‘instructie’. Daarom worden wij, door ons aan de wet van God te houden, *geïnstrueerd* in het volgen van de weg die leidt tot fysieke zegeningen en, uiteindelijk, tot *het eeuwige leven!*

De bekroning

Als een waarachtig christen die Gods wet naleeft groeit u zo tot geestelijke volwassenheid.

Het verbazingwekkende is dat dit *niet* gebeurt door uw eigen kracht alleen, maar door Jezus Christus die door de heilige Geest *in* u leeft — en u met het *vermogen* om zijn wet te vervullen doordrenkt. Het is zoals de apostel Paulus toepasselijk verklaarde: „Met Christus ben ik gekruisigd [door de doop]; en toch leef ik, dat is, niet meer mijn ik, maar Christus leeft in mij. En voor zover ik nu nog in het vlees leef, leef ik door het geloof in de Zoon van God, die mij heeft liefgehad en Zich voor mij heeft overgegeven” (Gal. 2:20).

Naarmate u groeit door het naleven van de heilige, geestelijke wet (Rom. 7:12, 14), wordt uw vijandige natuur geleidelijk door de gezindheid van Christus vervangen (Filipp. 2:5).

U ontdekt dat u vervuld wordt van goddelijke liefde: vol zorg voor uw
(Zie verder pagina 29)

De beste methode om STRESS te BESTRIJDEN

Norman L. Shoaf

Kent u de enige doeltreffende methode om met deze moordenaar af te rekenen?

Overmatige stress wordt wel „de stille moordenaar” genoemd. Waarom? Omdat deze in de regel geen duidelijk waarneembare pijn of andere waarschuwingssignalen geeft, alvorens zijn uiteindelijke schade te veroorzaken.

Maar een moordenaar is het, desondanks.

Stress is een belangrijke factor bij hoge bloeddruk, beroerten, hartaanvalen en kranslagaderafwijkingen. Geen enkele andere kracht draagt meer bij tot de wereldomvattende epidemie van het drug- en alcoholmisbruik. Stress is vaak een belangrijke katalysator bij problemen inzake gezondheid of gezin, en leidt soms zelfs tot misbruik van partner of kind.

Hoeveel mensen onderdrukken niet hun innerlijke woede, wanneer zij menen dat hun baas iets onredelijks heeft gedaan?

Wie maakt zich geen zorgen over hoe hij de eindjes aan elkaar moet knopen in deze tijd van financiële onzekerheid?

Heeft niet iedereen weleens een gevoel van eenzaamheid gehad wanneer hij mensen die hem lief waren verloor? Of met teleurstellingen te kampen gehad bij het najagen van wat de maatschappij success noemt?

Dit alles draagt bij tot een toestand die kan worden beschreven als de ziekte

der verandering.

Wat wij nodig hebben zijn doeltreffende richtlijnen om de stress aan te pakken, omdat stress niet vanzelf verdwijnt. Het goede nieuws is dat er een *trekzekerere methode* is om stress te bestrijden.

Stress is niet per se een negatieve kracht. Stress is tenslotte niet alleen maar wat er met ons gebeurt, maar ook *hoe wij reageren* op wat er met ons gebeurt. En onze reactie wordt bepaald door ons verstand en onze gevoelens.

De rol van stress

Leven betekent onder een bepaalde druk (stress) staan. Een schrijver stelde het als volgt: niemand bouwt een huis met de bedoeling het leeg te laten staan. Het bouwwerk is bedoeld om ergens voor te worden gebruikt — om een redelijke hoeveelheid druk van mensen, meubilair, gewicht en gebruik te weerstaan.

Zo is het ook met mensen. De juiste hoeveelheid stress is volkomen aanvaardbaar en productief.

Een van 's werelds meest vooraanstaande autoriteiten op het gebied van stress, de endocrinoloog Hans Selye, zegt: „De meeste mensen die iets willen bereiken, die eerezuchtig zijn, leven op stress. Zij hebben die nodig.” Een juiste hoeveelheid stress kan ons ertoe aanzetten ons uiterste best te doen.

Stress dient ook om ons te beschermen in gevaarlijke situaties. Als wij in het snelverkeer rijden en er een auto

voor ons onze rijstrook opzwenkt, gebeuren er onmiddellijk allerlei dingen in ons lichaam — in onze hersenen, ons hart, ons spierstelsel. Het lichaam bundelt de inwendige krachten en stelt zich erop in de crisis te lijf te gaan.

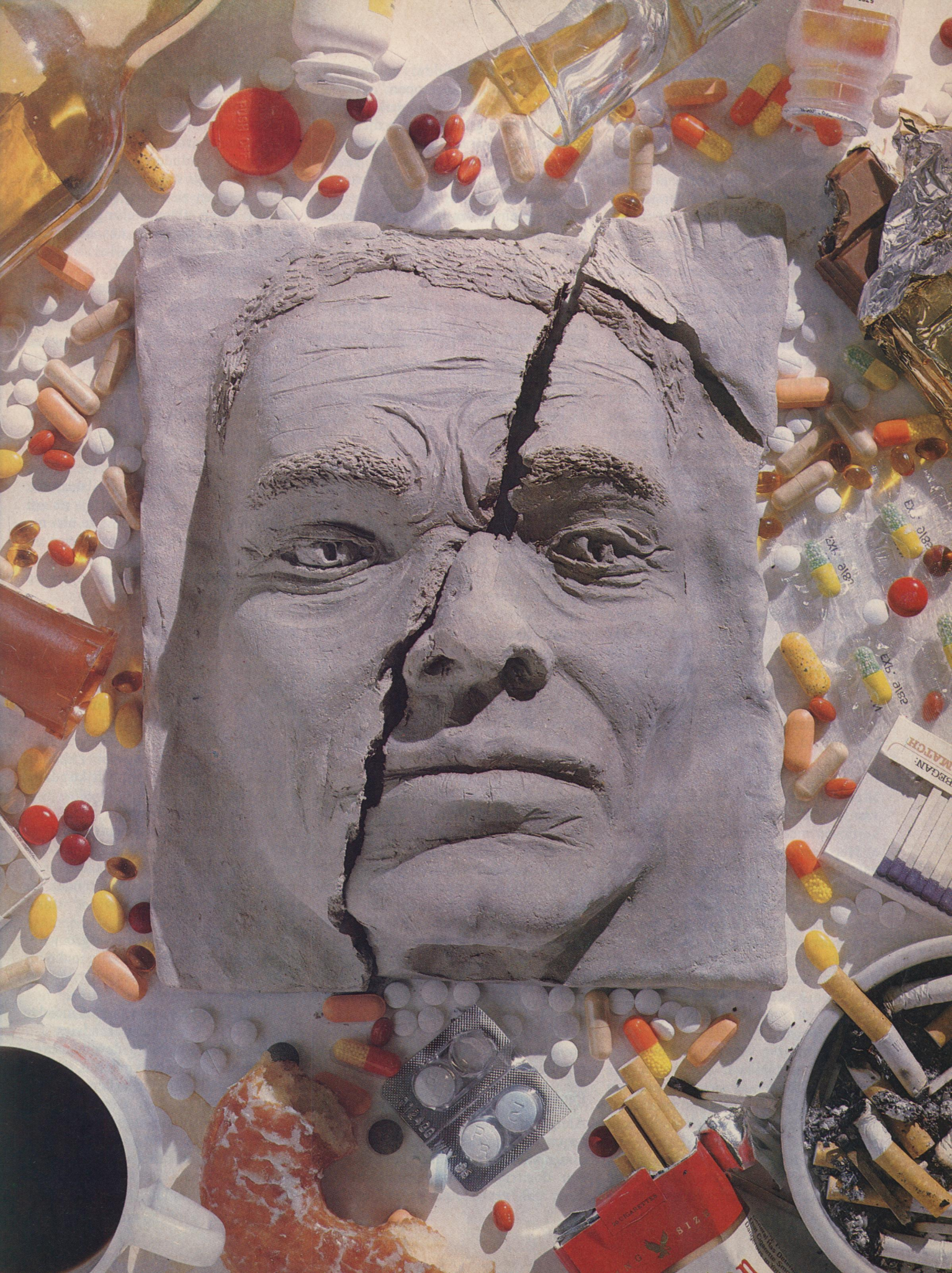
Als de kritieke situaties en de druk om ons heen echter zó veel voorkomend en ingrijpend zijn dat wij voortdurend een beroep moeten doen op onze innerlijke krachten om op een dergelijke dramatische wijze te reageren, gaat de stress verlamvend werken. Het lichaam kan eenvoudig niet aan dergelijke eisen voldoen.

De gezondheidsdeskundige Leo R. Van Dolson zegt: „Wanneer mensen steeds weer gedwongen worden ... aanhoudende verandering te aanvaarden, in het bijzonder veranderingen die conflicten en onzekerheid met zich meebrengen, treedt er een aanpassingsreactie op die op de hormonen werkt en door het hele lichaam chemische reacties teweegbrengt die de energie-reserves aantasten.”

Onder te grote druk staan, hetgeen Dr. Selye *hyperstress* noemt, kan zowel ons lichamelijk als ons emotioneel welzijn verstoren. En dat is precies wat in deze jachtige moderne wereld in vele gevallen gebeurt. Overmatige stress is in het leven van de mensen een schadelijke kracht geworden.

Harde feiten

Onderzoekers hebben stress apart gezet als een algemene factor in vele

ziektegevallen. Verschillende kwalen kunnen iemand gemakkelijker aantasten wanneer hij tevoren met noodsituaties of teleurstellingen te maken heeft gehad.

Met stress verband houdende ziekten kosten de Amerikaanse industrie ongeveer 66 miljard dollar per jaar — minstens 2 procent van het bruto nationaal produkt. In Engeland gaat jaarlijks 9 miljard dollar, 2 procent van het bruto binnenlands produkt, verloren. Wel 10 maal zoveel werkdagen gaan voor de industrie verloren door stress als door stakingen, waarbij hart- en vaatziekten de helft van de kosten van de ziekten die met stress in verband staan voor hun rekening nemen.

Volgens het Nationale Centrum voor Medische Statistiek van de V.S. lijdt meer dan 18 procent van alle Amerikanen aan een bloeddruk die hoger is dan 160/95. (Normale waarden in rust 100-130/60-90.) De cijfers zijn voor andere hoog-ontwikkelde, jachtige industriële samenlevingen min of meer gelijk.

Duidelijk omschreven lichamelijke problemen liggen ten grondslag aan slechts 5 tot 10 procent van de hypertensie-gevallen. In de meeste gevallen houdt de hypertensie echter verband met de levensstijl — met hoe de mensen denken, handelen en voor zichzelf zorgen. En in de Westerse wereld schijnen steeds meer mensen zich minder te bekommeren om hun gezondheid.

Misbruik van alcohol en drugs

Steeds meer mensen trachten de pijn van de 20-eeuwse stress-„ziekte” te verdoven met alcohol en/of drugs.

Het vermeende geneesmiddel heeft echter zelf tot een epidemie geleid. Karl Albrecht, adviseur voor organisatorische ontwikkeling, vat de huidige geestestoestand in de volgende bewoordingen op rake wijze samen:

„Het gebruik van stemmingsveranderende chemicaliën in Amerika, en tot op zekere hoogte ook in andere ontwikkelde landen, is volledig uit de hand gelopen.

„Culturen die wij gaarne het etiket ‘primitief’ opplakken, reserveren alle zonder uitzondering het gebruik van tabak, drugs en sterke drank voor speciale gelegenheden zoals een plechtige viering of rituelen. Alleen in de zogenaamde ontwikkelde culturen gebruiken wij deze op chemische wijze veroorzaakte bewustzijnsveranderingen

als een routine-middel om aan de werkelijkheid te ontsnappen.”

Velen grijpen naar alcohol of drugs om de spanning te verdoven die wordt veroorzaakt door schokkende gebeurtenissen of situaties: echtelijke ruzies, armoede, angst, eenzaamheid, spanningen op het werk.

Deze mensen beseffen echter niet dat alcohol- of druggebruik om de spanning te verminderen, alleen maar meer stress veroorzaakt, en bijdraagt tot het scharpen van een vicieuze cirkel.

Het gebruik van alcohol of drugs is geen doeltreffend middel om spanningen te bestrijden. Het is als het pogen een vlieg te doden door een staaf dynamiet tot ontploffing te brengen — het middel kan weleens erger zijn dan de kwaal.

Een belangrijke sleutel tot het bestrijden van stress is bijvoorbeeld ontspanning. Steeds meer psychologen en artsen gaan ertoe over momenten van ontspanning niet louter als hulpmiddel maar als een wezenlijk bestanddeel te beschouwen van een evenwichtige levensstijl. Ontspanning door anders gerichte activiteit geneest ons.

Mensen met drug- of alcoholproblemen trachten ontspanning te vinden, maar alleen door te grijpen naar een met alcohol of pillen gevulde fles. Wie teveel drugs gebruikt, vertrouwt liever op drugs om zich te ontspannen, dan dat hij aanleert hoe hij dat zelf op de juiste manier kan doen.

Het vertrouwen op drugs, dat tot verslaving kan leiden en een reeks daarmee verwante problemen kan veroorzaken, brengt nog meer spanning voort. De druggebruiker raakt in een cirkelgang gevangen. Hij gebruikt drugs om stress te bestrijden, en dit druggebruik veroorzaakt nog meer stress.

Ontspanning zou veeleer lichaamsbeweging moeten inhouden, een verandering van ritme, een tijdelijke afleiding van wat de stress veroorzaakt (en wel door een verstandelijke keuze, niet door zelf-voorgescreven alcohol of drugs). Alcohol wordt alleen veilig en met mate gebruikt door iemand die geestelijk al ontspannen is. Alcohol zou nooit moeten worden gebruikt om regelmatige ontspanning te brengen.

Punten om in acht te nemen

Aangezien stress iemands verstandelijke en emotionele reactie op gebeurtenissen van buitenaf mede bepaalt, moet een doeltreffend programma min of meer een veranderde gezindheid met

zich meebrengen: een heroriëntering op wat in het leven het belangrijkste is. Naast ontspanning zijn er andere doeltreffende maatregelen om de verlamme gevolgen die stress kan hebben te verminderen:

- *Wees realistisch.* Laten wij het onder de ogen zien: Wij weten dat wij in het leven teleurstellingen zullen kennen. Niemand van ons kan altijd succes hebben met alles wat hij onderneemt.

Degene die onder stress gebukt gaat kan dit simpele feit vaak niet aanvaarden. Hij blaast in zijn geest zijn problemen onevenredig op. Hij raakt zo verstrikt in zijn moeilijkheden, die reëel of ingebeeld zijn, dat hij voor niets anders oog heeft.

Zeker, iemands problemen kunnen reëel en van ernstige aard zijn: een stukgelopen huwelijk, werkloosheid en geldgebrek, problemen met een kind, ziekte. Maar er zozeer bij stilstaan dat men erdoor wordt verlamd — en tot niets meer in staat is — lost ze niet op. De oplossingen moeten voortvloeien uit emotionele volwassenheid, het vragen om wijze raad en het greep krijgen op het eigen leven.

Het klagen over voortdurend zwaar werk bijvoorbeeld vergroot de stress alleen maar. Richt men zich echter op de beloning die men voor het werk krijgt, dan kan het werk eerder een bron van voldoening dan van spanning worden. Het ontwikkelen van een dergelijke positieve houding ten opzichte van stress-veroorzakende spanningen zal de innerlijke druk verminderen.

Laat u niet uit het veld slaan door een mislukking, want u zult beslist af en toe falen. Als u zich aan zelfmedelijken overgeeft, zult u zich nooit meer in een toestand van spanning brengen — en ook nooit meer iets tot stand brengen!

Wie zijn inspanningen vergroot om een situatie in de hand te krijgen die hij toch nooit baas kan worden, moet wel gefrustreerd raken.

Neem maar eens de vader of moeder van wie het welgemeende advies aan volwassen kinderen voor dovemansoren is gesproken. Als de kinderen, die nu zelf volgroeid zijn, niet willen luisteren en de raad in de wind slaan, zal deze vader of moeder alleen zichzelf teleurstellen door te blijven aandringen en te trachten zijn of haar wil in bepaalde situaties door te drukken. Dit is een geval van inspanning zonder resultaat,

en het veroorzaakt spanning.

De beste richtlijn, in dit voorbeeld en in andere, zou zijn waar mogelijk te handelen, maar ook beperkingen in te zien en te aanvaarden, wanneer en waar die er zijn.

Mensen die geneigd zijn in hopeloze situaties koppig door te vechten, weten soms dat er voor hen alle reden is om te veranderen, maar uit gewoonte verzetten zij zich toch tegen een wijziging.

Als wij doelgerichter worden en uitzien naar de uiteindelijke beloning voor onze inspanningen, zullen de spanningen waarmee wij dagelijks te kampen hebben niet zo moeilijk te verdragen lijken. Leef bewust. Zie in dat er dingen zijn die u doen kunt om een verandering te bewerkstelligen. Deze kennis — deze vrijheid — kan een krachtige bron van troost zijn.

• *Deel uw tijd goed in.* Het goed indelen van uw tijd is belangrijk. Het betekent een optimaal gebruik maken van de tijd die wij beschikbaar hebben om de dingen te doen die gedaan moeten worden. Prioriteiten stellen en daarbij voorrang geven aan de belangrijkste — en mogelijk zorgwekkendste — taken helpt.

Een goede tijdsindeling om de zaken af te handelen is beslist beter dan een vlucht in een door drugs bewerkstelligde toestand van euforie of vergetelheid. Wanneer iemand die overmatig drugs gebruikt uit zijn roes ontwaakt, bestaat hetzelfde probleem nog steeds. Het zijn dezelfde taken die zijn blijven liggen en die inmiddels misschien nog urgenter zijn geworden. Deze persoon verkiest dan wellicht opnieuw te vluchten in zijn eigen „veilige” roeswereld.

Het gevoel van voldaanheid dat uit het vervullen van verantwoordelijkheden voortvloeit kan duidelijk een eigen kringloop van gebeurtenissen oproepen — een positieve ditmaal — die iemand aanmoedigt om nog meer zaken af te doen.

• *Verbeter uw algemene conditie.* Iemand die gezond en lichamelijk fit is kan heel wat spanning verdragen. Hij heeft aanpassingsvermogen, is positief en meestal hoopvol. Een slechte gezondheid vergroot de kleine irritaties van het leven en verlengt de ziekte duur. Let bij het verbeteren van uw algemene conditie op uw dieet, zorg voor lichaamsbeweging, rust en zon, en ontwikkel zelfdiscipline.

• *Bouw alternatieven voor stress in.* Het leven kent vele bronnen van zorg en onnodige prikkels. Wij kunnen er

eenvoudig voor kiezen een aantal gebieden die onnodige stress veroorzaken te vermijden, zoals bijvoorbeeld in de ontspanning die wij zoeken. Wanneer wij onze geest prikkelen door een nimmer aflatende dam van wanklankig lawaai, en met onderwerpen die zich concentreren op geweld, misdaad en intermenselijke tragedies, roepen wij willens en wetens spanningen op.

Het kan ook weleens goed zijn onze waarden onder de loop te nemen. Is het de moeite waard in een loopbaan een bepaald doel na te streven als dat uw

---

De belangrijkste dimensie in het opheffen van stress is een volledige omschakeling van levensstijl, van een patroon van zelfzucht naar een levensstijl van geven, van dienstbaarheid en van zorgzaamheid . . . vermijd haat en wraakzucht. Denk positief over anderen en tracht hun vreugde te verschaffen.

huwelijk doet stranden? Is overmatig veel overuren maken belangrijker dan tijd besteden aan uw kinderen? Welk bedrag aan geld kan de tijd terugkopen die u had kunnen doorbrengen met degenen die u lief zijn?

De belangrijkste dimensie

Deze fysieke technieken helpen fysieke problemen oplossen. Maar om hyperstress volledig uit te schakelen moet er een fundamentele verandering plaatshebben in het functioneren van de menselijke natuur.

De Bijbel biedt de beste methode ten aanzien van stress, emotionele volwassenheid en geestelijke gezondheid. Het is de enige methode die ons kan helpen overmatige stress voor eens en altijd te overwinnen.

„Kommer in het hart van de mens

buigt het neder, maar een goed woord verblijdt het” (Spr. 12:25). Wat maakt een mens „gelukkig” — positief, optimistisch, wat geeft hem een opbouwende gemoedsgesteldheid? Een constante, positieve houding en aanpak van het leven! Anderen helpen en bemoedigen door uw attente woorden, en hulp van anderen ontvangen is belangrijk.

„Een vrolijk hart bevordert de genezing, maar een verslagen geest doet het gebeente verdorren” (Spr. 17: 22). Het medicijn dat wij nodig hebben is niet chemisch. Het is de naar buiten gerichte, optimistische kijk op het leven en de daaruit voortvloeiende belangstelling voor de noden van anderen.

„Een zachtmoedig hart is leven voor het vlees, maar jaloersheid is vertering voor de beenderen” (Spr. 14:30). Brengen drugs werkelijk deze „zachtmoedige” gemoedstoestand teweeg — deze algemene, aanhoudende toestand van tevredenheid die „leven is voor het vlees” — die een succesvol, gelukkig leven bevordert? Eigenlijk niet. Spreuken 12:25 en 17:22 gaven het al aan; de Bijbel reikt voor menselijke problemen en stress geen chemische oplossingen aan. Het antwoord ligt besloten in de grondhouding van de mens ten opzichte van het leven.

De Bijbel openbaart dat men niet gelukkig wordt door het nastreven van eigen wensen en materiële geneugten. Jezus vatte dit als volgt samen: „Het is zaliger te geven dan te ontvangen” (Hand. 20:35).

En dat is het! Het steeds maar met *zichzelf* bezig zijn draagt alleen maar bij tot de hyperstress die veel van de problemen in deze wereld veroorzaakt of bundelt.

De uiteindelijke opheffing van de hyperstress en de nare bijverschijnselen ervan is dan ook een kwestie van volledige omschakeling van iemands levensstijl, van een algemeen patroon van nemen en zelfzucht naar een levensstijl van geven, van dienstbaarheid, van zorgzaamheid voor anderen die even groot of groter is dan de zorg voor het eigen ik.

Dr. Selye zelf heeft, als endocrinoloog, vaak gezegd dat haat stress veroorzaakt en liefde deze doet verdwijnen. „Als iedereen zijn naaste zou liefhebben als zichzelf, hoe zou er dan oorlog, misdaad, agressie of zelfs spanning onder de mensen kunnen zijn?”, vraagt hij zich af.

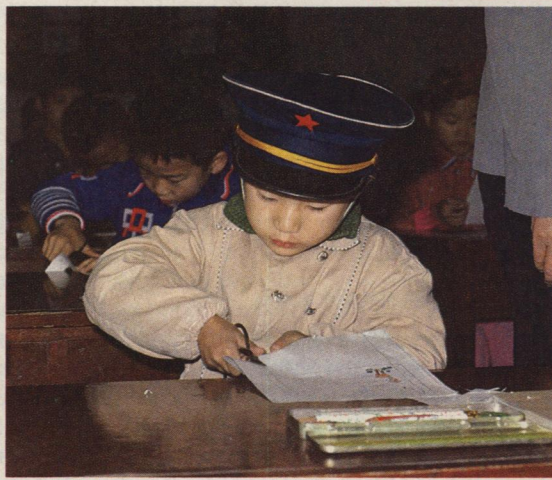
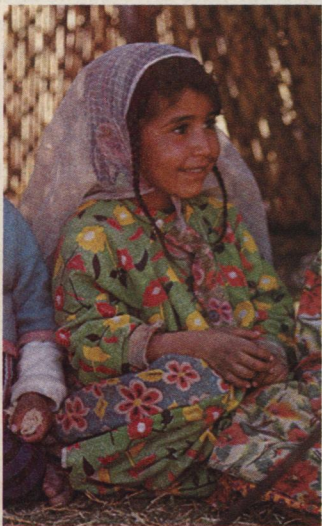
Dr. Selye heeft een eigenschap
(Zie verder pagina 29)

INTERNATIONALE INFORMATIE

Kinderen: een zegen of een last?

Een koning uit de Oudheid schreef eens: „Zie, zonen [kinderen] zijn een erfdeel des Heren, een beloning is de vrucht van de schoot” (Ps. 127:3). Maar voor veel volkeren in de wereld vormen kinderen niet langer een zegen. Zij zijn tot een last geworden.

Een derde van alle mensen die tegenwoordig op aarde leven, zijn kinderen onder de vijftien. Tachtig procent van deze kinderen leeft in de arme en onderontwikkelde delen van de wereld. In sommige landen vormen zij meer dan de helft van de bevolking. Miljoenen van deze kinderen leven in armoede en vuiligheid, zijn verstoken van goede gezondheidszorg en hebben geen hoop meer.

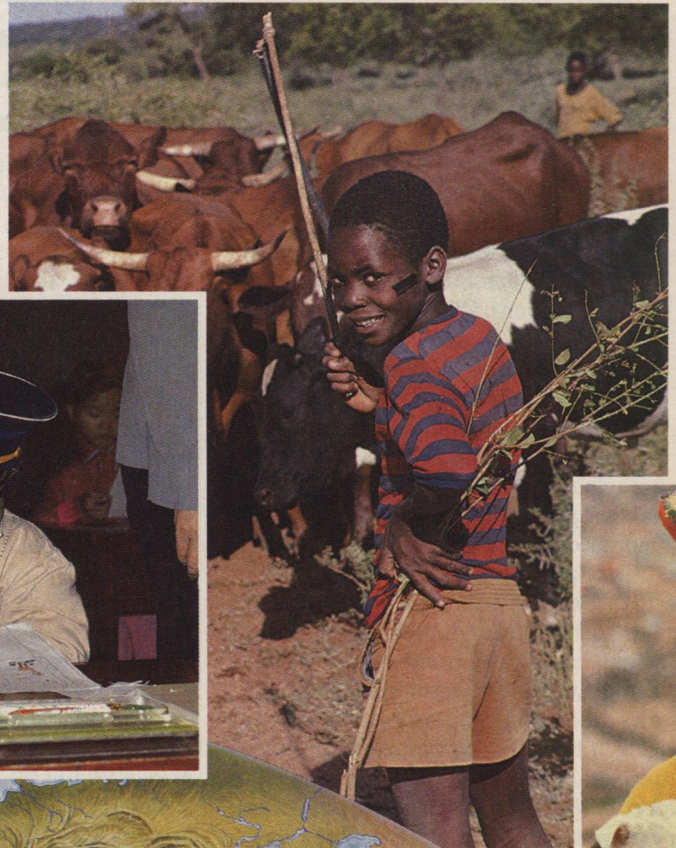
Ze groeien op als zieke analfabeten.

Wat de plannenmakers verwachten

De statistici van de Verenigde Naties houden het erop dat de wereldbevolking in het jaar 2000 met een derde zal zijn gestegen. De mensen die deze extra kinderen zullen krijgen, leven nu al. Zelfs de meest optimistische waarnemers zijn van mening dat wanneer er niet onmiddellijk een effectieve bevolkingsbeperking wordt ingesteld, er binnenkort meer kinderen op aarde zullen zijn dan wij kunnen voeden en grootbrengen.

De „bevolkingsexplosie” die ons 20 jaar geleden verontrustte, verliep niet zoals men had gedacht. De toeneming van de bevolking heeft inderdaad een langzamer verloop gekregen. Maar niet snel genoeg — wij stevenen nog steeds onzeker af op een ramp van afschuwelijke afmetingen.

De meeste ontwikkelde landen denken dat zij hun bevol-

kingstoename onder controle hebben. In sommige daarvan is zelfs een lichte daling.

Maar in de ontwikkelingslanden worden nog steeds miljoenen baby's geboren.

Veel grote landen hebben ambitieuze programma's op touw gezet om de toevloed van extra monden te stuiten. Een van de bekendste voorbeelden is de „één kind per gezin” politiek die momenteel in de Volksrepubliek China van kracht is.

De Chinezen stevenden regelrecht op een catastrofe af. Sedert de Revolutie van 1949 is hun bevolking verdubbeld. Om dit tegen te gaan besloot de Chinese regering tot een poging alle echtparen niet meer dan één kind toe te staan. Ouders die ermee accoord gaan hun kindertal te beperken, genieten bepaalde economische voordelen. Daarentegen worden ouders met grotere gezinnen gestraft met boetes en met het ontnemen van bepaalde rechten. Hoewel dit misschien een harteloze indruk maakt, betogen de Chinezen dat zij die wel meewerken, niet de last van de extra eters in andere gezinnen dienen te dragen.

Rapporten wijzen erop dat de Chinese bevolking dankzij deze politiek in het jaar 2000 zal zijn gestabiliseerd. Maar zelfs nu, met het betrekkelijk bescheiden geboortecijfer van 1,2 procent, neemt de Chinese bevolking elk jaar toe met evenveel mensen als er in Australië wonen.

Een dergelijk omvangrijk sociaal experiment heeft zijn tol geëist. Miljoenen Chinese moeders, van wie velen al in gevorderde staat van zwangerschap, hebben zich laten aborteren. Ook zijn er verontrustende rapporten over kindermoord op meisjes. De Chinese traditie hecht waarde aan *zonen*, en velen zijn tot drastische stappen overgegaan om ervoor te zorgen dat het enige kind dat is toegestaan, een zoontje is. Het bewijs is moeilijk te leveren, maar de Chinezen geven toe dat in sommige plattelandstreken het aantal *aangegeven* manlijke geboorten onevenredig hoog schijnt te zijn.

De Chinese regering voert uitgebreide campagnes om het volk ervan te overtuigen dat dochters even waardevol zijn als zonen. Maar tradities hebben een

lang leven. Niemand vindt de situatie plezierig, en de Chinezen hebben beloofd de politiek van „één kind” te verzachten zodra dat praktisch mogelijk en wenselijk is. Maar op het ogenblik zou het enige alternatief inhouden dat miljoenen kinderen een leven van armoede tegemoet gaan, dat ze analfabeet zouden blijven en de voortdurende dreiging van honger zouden ondervinden.

Tegen hun critici voeren de Chinezen aan dat veel andere landen met een topzware bevolking, waarvan de regeringen hun onderdanen niet dezelfde discipline opleggen als de Volksrepubliek China, rechtstreeks op een ramp afstevenden.

Gevolgen van overbevolking

In Azië worden tegenwoordig elk jaar honderdduizenden kinderen blind door oogziekten die verholpen zouden kunnen worden door toediening van voor niet meer dan enkele centen aan vitamine A. Nog wat centen extra zouden de vitamine D en het calcium kunnen verschaffen om te voorkomen dat de ledematen van de kinderen door rachitis worden misvormd.

Miljoenen mensen sterven aan gemakkelijk te genezen en nog gemakkelijker te voorkomen ziekten — doordat ze verstoken blijven van zelfs minimale gezondheidszorg.

Enkele weken geleden reed men mij door de sloppenwijken even buiten de moderne stad Nairobi, de hoofdstad van Kenya. Op een met smerige krotten overdekte heuvel speelden honderden kinderen, omringd door hopen vuilnis. Kenya heeft het hoogste geboortecijfer van de wereld, en dient heel snel een oplossing te vinden voor zijn groeiende kinderbevolking. Tientallen van die kinderen krioelden

**Van links naar rechts:
Kinderen uit Iran, China,
Zimbabwe, Peru, Schotland,
Northwest Territories —
Canada, Spanje**

rondom onze auto. Die vrolijke, speelse kinderen hadden geen idee dat zij een „surplus” vertegenwoordigden, of dat ze geboren werden in een wereld die misschien geen plaats voor hen heeft. Zij gaan een uitzichtloze toekomst tegemoet. Er zijn niet voldoende mogelijkheden om naar school te gaan, en onvoldoende banen voor hen die op de een of andere manier toch nog onderwijs krijgen. Zij vormen in de ogen van de mensheid een blok aan het been van hun toch al zwaar op de proef gestelde vaderland.

In de sloppen van Calcutta kan men soms een klaaglijk gemiauw horen, dat afkomstig is uit de bergen vulnis en rammel welke de straten van die wanhopig overbevolkte stad omlijsten. Soms is het een verlaten katje. Maar dat soort geluidjes kan ook afkomstig zijn van een pasgeboren baby, die in zijn eerste levensuren in de steek werd gelaten door ouders die wisten dat ze er niet voor zouden kunnen zorgen. Sommige van deze babies worden ontdekt, en hebben dan geluk als ze naar een weeshuis gebracht worden. Die kleine, broze hoopjes mens worden liefderijk verzorgd door de mensen die in zo'n weeshuis hun uiterste best doen om het levensvonkje in ieder kind te behouden. Soms gelukt dat, en dan blijft men de eerste vijf jaren voor hen zorgen. En dan? „Dan moeten we ze weer de straat op sturen waar ze vandaan kwamen”, antwoordde men mij verdrietig. „Er zijn altijd weer nieuwe kinderen die we moeten redden. We wilden dat het anders was.”

Wij wensen *allemaal* dat het anders mocht zijn.

Wij houden *allemaal* van gezonde, schattige, vrolijke kleine kinderen. Het doet pijn als we zien hoe hun huid strak over hun botten getrokken zit, hoe hun ogen dof staan van het lijden, hoe hun buikjes zijn gezwollen en hun lichaampjes vroegtijdig verouderd door ziekte en ondervoeding. Elk jaar worden er door welvarender landen aanzienlijke sommen geld geschonken om de armere landen voor hun kinderen te helpen zorgen. Maar dat geld is niet meer dan een druppel op een gloeiende plaat. Wij zitten gevangen in een systeem waarin meer kinderen geboren worden dan waarvoor men kan zorgen. Maar is er dan helemaal geen uitweg? Moet het nu werkelijk zo blijven gaan?

Wij staan voor de keuze

Toen God deze aarde gemaakt had, zei Hij dat het „zeer goed” was (Gen. 1:31). En tegen de eerste mensen zei Hij: „Weest vruchtbaar en wordt talrijk; vervult de aarde” (vers 28).

Beseftte God wel wat Hij vroeg? Voorzag Hij niet dat het menselijk geslacht 6000 jaar later ruimte en voedsel tekort zou komen, zodat de mensen zouden moeten uitpluizen hoe ze onvruchtbaar konden zijn en zouden moeten stoppen met zich voort te planten?

God stelde de eerste mensen, Adam en Eva, voor de keuze tussen twee manieren van leven, waarvan de ene tot geluk, welvaart en overvloed zou leiden — en de andere vrijwel zeker tot ellende en dood. Deze keuze werd gesymboliseerd door twee bomen die in de hof van Eden stonden. Verleid door Satan, kozen Adam en Eva de verkeerde boom, de boom die de kennis van goed en van kwaad symboliseerde. God had hun verboden deze boom aan te raken.

Satan overtuigde hen dat God hun niet de waarheid had verteld en dat Hij hun opzettelijk belangrijke in-

formatie onthield.

Door het besluit te nemen ongehoorzaam te zijn, toonden onze eerste ouders dat zij meenden het beter te weten dan God. Zij kozen voor hun eigen manier van leven, en zij oogstten de gevolgen. Zelfs hun eerste zoon, Kaïn, werd tot last.

Gespeend van de kennis die alleen maar van God kon komen, heeft de mens nu bijna 6000 jaar lang in onwetendheid voortgeblunderd. De mensen hebben de weg van de hebzucht en de zelfzucht verkozen. Wij beschikken niet meer over de kennis hoe wij de hulpbronnen van de aarde weer moeten aanvullen. Deze aarde *zou* genoeg voedsel kunnen produceren om twee- of *driemaal* de huidige wereldbevolking te voeden. In feite gebeurt dat al. Maar als gevolg van onze gulzigheid en onze zelfzucht, die het de naties onmogelijk gemaakt hebben samen te werken en hun hulpbronnen te delen, komen nog steeds miljoenen van de honger om. Door onwetendheid en wanbeleid in de landbouw, zijn grote delen van de aardbodem onvruchtbaar en onbewoonbaar geworden. Oorlogen onttrekken nog meer land aan productief gebruik. Afsesneden van de mogelijkheid om het juiste onderwijs te ontvangen, ontbreekt het hele bevolkingen aan zelfs maar de simpelste kennis van de basisvoorwaarden voor een goede gezondheid — kennis die hun levensstandaard welhaast van de ene dag op de andere drastisch zou kunnen doen toenemen.

De oplossing geopenbaard

Dit tijdschrift maakt zijn lezers vertrouwd met goed nieuws voor de hele wereld — zo goed dat het de vermogens van menselijke regeringen ver te boven gaat. Dat goede nieuws is de werkelijke boodschap van het Evangelie van Jezus Christus: dat Hij weldra opdracht zal ontvangen naar de aarde terug te keren en Gods regering op deze planeet te herstellen.

Wanneer Gods levenswijze eenmaal is hersteld, zullen honger, onwetendheid, analfabetisme en armoede definitief tot het verleden behoren. Er zullen na Christus' terugkeer nog steeds kinderen worden geboren, maar zij zullen niet langer in ellende opgroeien. Dat is goed nieuws.

Maar er is zelfs nog beter nieuws. Wat zal er gebeuren met de miljoenen kinderen die zijn gestorven?

In profetieën die veel te lang verkeerd begrepen zijn, heeft God reeds de opstanding aangekondigd van allen die ooit hebben geleefd. Zijn doel is, en is altijd geweest, dat de mensheid voor eeuwig samen met Hem leeft als zijn gezin.

In het boek Openbaring voorzag de apostel Johannes een tijd, niet veel langer dan over 1000 jaar na heden, waarin de doden, groot en klein, voor Gods troon staan met een nieuwe kans — of, accurater, met hun *eerste* kans een leven te leiden volgens de wet van God (Openb. 20:12-13).

Miljoenen kinderen die in ellende hebben geleefd en in ellende zijn gestorven, zullen opnieuw leven ontvangen. De God die alle leven geeft, zal hun hun leven teruggeven. Zij zullen de gelegenheid krijgen opnieuw te leven en hun menselijk potentieel ten volle te ontwikkelen, wat deze huidige, kwade wereld niet toeliet. Dat is voor miljoenen diep bedroefde ouders van onze tijd het beste deel van het „goede nieuws” dat Jezus Christus aan de aarde bracht.

Tragisch genoeg vormen

(Zie verder pagina 29)

De veronachtzaamde jaren

Waarom zou het opvoeden van kinderen de meest onbegrepen zaak zijn bij veel ouders van tegenwoordig? In deze aflevering pakken wij het verhaal op bij de eerste schooljaren.

De kinderjaren zijn enorm belangrijk voor de ontwikkeling van een kind, maar dit geldt evenzeer voor de eerste schooljaren — zo in de leeftijd van zes tot twaalf jaar. Dit zijn de jaren voor de periode vol spanningen van de pubertijd, wanneer kinderen hun transformatie van kind tot volwassene beginnen.

In de jaren voor de pubertijd wordt de basis gelegd voor de tienerjaren. Het is een belangrijke periode, die in hoge mate de ontwikkeling in de navolgende jaren bepaalt.

Op deze leeftijd zijn kinderen nog jong en plooibaar. In deze tijd zet u hen als ouder op de weg naar succes of mislukking. Wanneer kinderen de tienerleeftijd hebben bereikt, wordt het veel moeilijker om al gevestigde gedragspatronen nog te veranderen. Door uw kinderen de juiste gewoonten bij te brengen voordat het tieners en jonge volwassenen worden, maakt u het hen — en uzelf — makkelijker voor later.

Het is nooit te laat om te beginnen

Als u de opvoeding van uw kind tot op dit punt hebt verwaarloosd, is het nu absoluut tijd om ermee te beginnen! U draagt een grote verantwoordelijkheid.

De algemene opvoedkundige principes die al in de vorige afleveringen zijn

behandeld, zijn natuurlijk tijdens de hele ontwikkeling van uw kind geldig. Lees ze daarom nog eens door en bedenk hoe ze kunnen worden toegepast bij uw opgroeiende zoon of dochter. Onthoud dat deze principes alleen werken als ze consequent worden toegepast!

kunnen worden voor deze leeftijdsgroep. Wij zullen daarbij aandacht schenken aan communicatie, algemene vorming, seksuele voorlichting en karakterontwikkeling.

Het belangrijkste punt in de opvoeding van kinderen van *elke* leeftijdsgroep is waarschijnlijk *communicatie*.

Help hen bij het ontwikkelen van de juiste houding tegenover leren. Wees enthousiast over hun huiswerk en prestaties op school.

In deze aflevering zullen wij bekijken welke punten belangrijk zijn in de opvoeding tijdens de jaren voor de pubertijd en laten zien hoe deze algemene principes op maat gesneden

De behoefte aan goede communicatie kan niet vaak genoeg worden benadrukt!

„Niemand luistert”. „Niemand begrijpt me”. „Niemand geeft om

mij". Dit zijn de overheersende gevoelens bij veel kinderen en tieners van tegenwoordig. Zulke gevoelens kunnen een grote barrière vormen bij de opvoeding van een kind.

Ouders moeten een atmosfeer van openheid en toegankelijkheid schep-

Wees eerlijk. Laat hun merken dat ze altijd bij u kunnen komen, zelfs als ze iets verkeerd hebben gedaan. Dan zullen uw kinderen u al gauw in vertrouwen willen nemen en hun problemen, vreugde en verdriet met u willen delen.

Leer uw kinderen op deze leeftijd kennen. Als in deze jaren een patroon van open communicatie wordt opgebouwd, zult u veel beter af zijn wanneer ze de tienerleeftijd bereiken. Laat geen generatiekloof in uw gezin ontstaan. Dicht die kloof door communicatie.

Vorming van de hele persoon

Een van de meest tragische ontwikkelingen van onze tijd is de tamelijk algemene achteruitgang van de kwaliteit van het onderwijs. De basis voor succes op school wordt in de vroegste kinderjaren gelegd. Als in die periode de juiste leiding wordt gegeven, zullen de daaropvolgende jaren veel productiever zijn en veel meer beloningen meebrengen.

Breng uw kinderen een drang naar kennis bij. Help hen bij het ontwikkelen van de juiste houding tegenover leren. Wees enthousiast over hun huiswerk en prestaties op school. Toon belangstelling voor hun vorderingen.

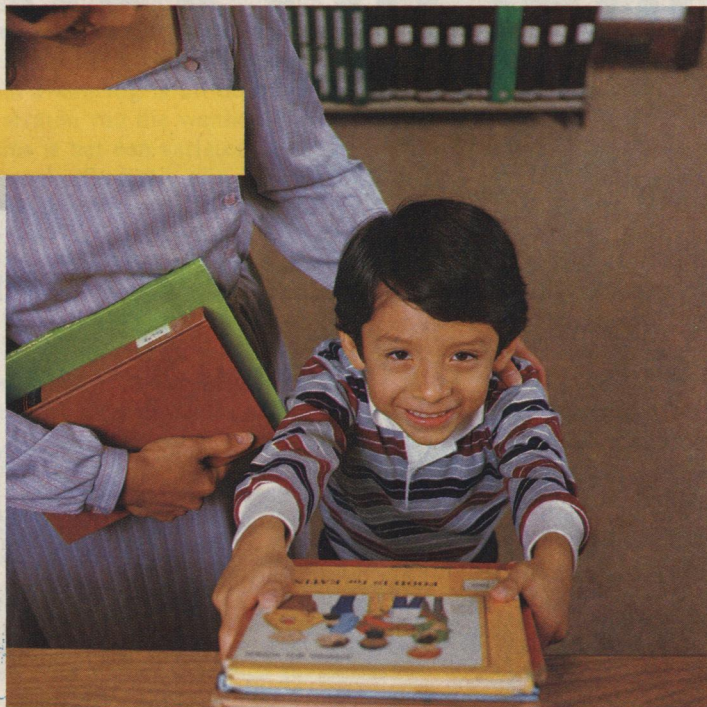
Onderhoud contact met de onderwijzer. Bespreek van tijd tot tijd de vorderingen die uw kinderen maken. Luister naar de leraar en neem zijn raad ter harte. Help uw kinderen als er probleemgebieden zijn die extra aandacht vragen. Leg uzelf er niet bij neer dat uw kind net genoeg doet om mee te komen op school. Toon uw zorg. U zult er op tal van manieren voor worden beloond.

Onthoud dat de vorming van uw zoon of dochter niet begint en eindigt met de schooldag. Vorming is een continu proces. Alle uren tussen het opstaan en het naar bed gaan tellen mee. Er zijn tal van manieren om dit voortdurende leerproces te stimuleren. Een van de belangrijkste taken van een ouder is die van *leraar!*

Breng uw kinderen liefde voor boeken en lezen bij. Neem ze regelmatig mee naar de bibliotheek bij u in de buurt. Help hen bij het uitzoeken van interessante en informatieve boeken op allerlei gebied. Neem deze boeken samen met hen door als daar tijd voor is. Creëer een sfeer van dynamische belangstelling voor de grote wereld om ons heen. Moedig hen aan er meer over te willen weten — over mensen, landen, dieren, geschiedenis, enzovoort. Lees samen met hen. Geef het goede voorbeeld door hen te laten zien dat u ook leest.

Ook televisie kan een geschikt leermiddel zijn, mits het verstandig

Breng uw kinderen liefde voor boeken en lezen bij. Help hen bij het uitzoeken van interessante en informatieve boeken.

pen. Kinderen moeten niet bang zijn om naar u als ouder toe te komen.

Maak contact met uw kinderen. Laat dit contact niet in het gedrang komen door uw werk, andere bezigheden, interesses of andere zaken. Dit gebeurt namelijk maar al te vaak — met rampzalige gevolgen!

Communicatie moet tweerichtingsverkeer zijn. Maar al te vaak praten ouders wel *tegen* hun kinderen, maar niet *met* hen. Uw kinderen hebben hun eigen ideeën, plannen, dromen en verwachtingen. Sommige daarvan zijn goed. Andere zijn verkeerd of minder wenselijk. Als u ervoor zorgt dat uw kinderen bij u komen met hun gedachten, zult u hen daarin kunnen leiden en adviseren, en zo vaak problemen kunnen voorkomen.

Zeg eens eerlijk: komen uw kinderen bij u om raad? Zo niet, dan wordt het tijd om meer met hen te gaan praten. Stel vragen over school, hun vrienden, hun interesses, en informeer naar problemen die ze misschien hebben. Doe dit niet op opdringerige toon, maar in een atmosfeer van oprechte belangstelling en zorg. Laat zien dat u geïnteresseerd bent. Wees begripvol.

Luistert u wel echt naar de gezichtspunten van uw kinderen? Sluit uzelf niet af voor hun denkbeelden. Jongeren zullen het niet altijd met hun ouders eens zijn over wat het beste voor hen is, maar als u naar hen luistert en hun standpunt oprecht in overweging neemt, zullen ze beseffen dat u rechtvaardig bent geweest. Help hen te begrijpen waarom iets verkeerd of ongewenst is. Volsta niet met „nee!” Neem de gelegenheid waar om hun instructie en advies te geven. Neem de tijd om hun te *onderrichten*. Als ze iets verkeerd hebben gedaan, spreek daar dan met hen over. Neem de gelegenheid waar om instructie en advies te geven. Maak u er niet van af met een „Ik had het je toch gezegd”.

Houd van tijd tot tijd een gesprek waar het gehele gezin aan deelneemt. Laat bij zulke gelegenheden alle gezinsleden hun zegje doen en/of suggesties aandragen voor veranderingen die misschien nodig zijn op diverse gebieden van het gezinsleven. Dit is een uitstekende gelegenheid om uw kinderen te leren kennen en erachter te komen hoe ze denken. En uw kinderen kunnen u leren kennen.

wordt gebruikt. Wanneer u samen met uw kinderen naar educatieve en informatieve programma's kijkt, kan dat een visuele dimensie aan het leren toevoegen. Zorg er echter voor dat uw kinderen geen televisie-slaven worden. Er is niets slechts aan het af en toe kijken naar een ontspanningsprogramma, zolang u door begeleiding tegen verkeerde invloeden waakt. Wijs op verkeerde waarden en handelingen op televisie. Bespreek wat er in het programma gebeurt. Onthoud dat televisie geen *recht* is, maar een *voorrecht*.

Gezinsuitstapjes kunnen van opvoedkundige waarde zijn. Neem uw kinderen mee naar musea in uw omgeving. Musea zijn heel boeiend voor jonge mensen. Ook een planetarium kan heel interessant zijn. Hierdoor worden nieuwe blikken geopend op het heelal en de wereld waarin we leven. Ook uitstapjes naar historische gebouwen of natuurmonumenten kunnen waardevolle leerervaringen opleveren. Zulke ervaringen op jonge leeftijd maken grote indruk. Uw kinderen hebben behoefte aan zulke gezinsactiviteiten.

Hoe meer een kind weet, hoe meer het zal willen weten. Een van de belangrijkste dingen die u voor uw kind kunt doen in deze jaren, is het een leergierige geest helpen ontwikkelen.

Sexuele voorlichting

In de jaren voor de pubertijd zult u onvermijdelijk vragen over sex krijgen. Kinderen van deze leeftijd willen eenvoudige antwoorden op hun vragen horen — en ze zullen er hoe dan ook achterkomen!

Ouders weten vaak niet hoe ze hun kinderen deze zaken moeten vertellen. Ze voelen zich gegeneerd als hun kinderen met vragen over sex komen. Ze voelen zich ongemakkelijk. Ze zoeken naar woorden. Of ze veranderen snel van onderwerp. Veel kinderen moeten er dus zelf „achterkomen” en de zaken zelf combineren. Vaak moeten ze het op straat oppikken, meestal van klasgenoten in de vorm van vieze moppen of tijdschriften.

Laat dat uw kind niet overkomen! U moet uw kind op jonge leeftijd al een aantal dingen vertellen over de geboorte, het verzorgen van kinderen en over sex, voordat hij of zij het uit slecht geïnformeerde bronnen hoort. Geef uw kind bij de eerste gelegenheid *in stappen* voorlichting over sex en geboorte voordat andere invloeden hun

kracht doen gelden. Laat uw kind niet voorlichten door andere kinderen!

Hoe gaat u te werk? Zorg om te beginnen dat u zelf genoeg op de hoogte bent om eenvoudige maar correcte en nauwkeurige antwoorden op hun vragen te kunnen geven. Het is vaak verbazingwekkend hoe veel ouders *niet weten* over hun lichaam en over het voortplantingsproces.

Schep een atmosfeer van open communicatie. Beantwoord alle vragen openhartig en op het begripsniveau van het kind. Wees niet bang dat uw kinderen zich gegeneerd of bang gaan voelen door openhartige antwoorden die op overdachte wijze worden gepresenteerd. De gêne en het ongemakkelijke gevoel komen meestal alleen voor bij de ouders!

Wacht niet tot uw kinderen met vragen over sex komen. Vrijwel allemaal willen ze het weten, maar sommigen zijn te verlegen om het te vragen. Als ze geen vragen stellen, neem dan niet automatisch aan dat ze geen belangstelling hebben of te jong

bewust of onbewust — een negatief beeld van het andere geslacht bij. Wat u zelf ook voelt, breng uw kind geen verkeerde houding bij. Breng de juiste gezonde en verantwoordelijke opvattingen over sex op uw kinderen over.

Enkele zorgvuldig uitgekozen boeken kunnen nuttig zijn. Bekijk samen met uw kinderen een eenvoudig voorlichtingsboek. Foto's en afbeeldingen maken vaak duidelijk wat niet altijd in woorden is uit te drukken.

In de afgelopen decennia is er nogal wat onenigheid geweest over voorlichting op school. Als deze voorlichting eerst *thuis* wordt gegeven, is de uitwerking daarvan sterker dan eventuele negatieve aspecten van de benadering op school. Wanneer de menselijke seksualiteit op school wordt behandeld, kan uw kind die informatie bekijken met de ogen die al getraind zijn om goed en kwaad te onderscheiden volgens het bijbelse waardensysteem.

Onthoud ook dat een kind een groot deel van het begrip van sex en liefde binnen het huwelijk ontleent aan het

Onderwijs uw kinderen over de geboorte, het verzorgen van babies en over sex voordat zij het uit andere bronnen horen.

zijn om al met het onderwerp te kunnen omgaan. Neem zelf het initiatief en licht ze voor als ze jong zijn, voordat zich een verkeerde houding ontwikkelt door invloeden van buitenaf.

Zorg ervoor dat de menselijke seksualiteit niet in verband wordt gebracht met gevoelens van schuld en schaamte. Laat uw kinderen weten dat sex heilig en gezond is. Breng ze niet —

gadeslaan van de relatie tussen u en uw partner. Als u niet teder met elkaar omgaat — als uw kind nooit ziet dat u elkaar omarmt of kust — is de kans aanwezig dat hij of zij zich zal ontwikkelen tot een gesloten volwassene zonder tederheid. Geef daarom het goede voorbeeld. Wanneer sex op de juiste wijze wordt benaderd, zullen uw kinderen opgroeien tot volwassenen die op verstandige en verantwoorde wijze

met hun seksualiteit weten om te gaan.

De jaren voor de pubertijd zijn ook het moment waarop aandacht moet worden geschonken aan het ontwikkelen van de juiste opvattingen over het man- of vrouw-zijn, opvattingen die uw kinderen nog steeds met zich mee zullen dragen als ze volwassen zijn.

Een duidelijk voorbeeld is waar-schijnlijk het belangrijkste bij zulk onderricht. Jonge mensen hebben iemand nodig die ze kunnen navolgen. Als ouders de juiste voorbeelden van mannelijkheid en vrouwelijkheid geven is de halve slag al gewonnen.

Als een vader zijn dochter met respect behandelt als een jonge vrouw — door de deur voor haar open te doen, haar privacy te respecteren en haar met liefde en genegenheid te behandelen — zal dit het soort gedrag zijn waar ze naar uitkijkt en dat ze later van een man zal verwachten. Als haar vader tegenover haar geen liefde, vaderlijke genegenheid en zorg toont, zal zij geen standaard hebben waaraan zij correct mannelijk gedrag kan afmeten.

Ook moeders dienen die juiste vrouwelijke karaktertrekken aan hun zonen te laten zien — karaktertrekken die ze graag zouden zien bij hun toekomstige schoondochters. Jonge mannen voelen zich vaak aangetrokken tot vrouwen die hen herinneren aan hun moeder van wie ze veel houden en voor wie ze bewondering hebben. Als een moeder niet het juiste vrouwelijke voorbeeld geeft, kan haar zoon later problemen krijgen bij het uitzoeken en beoordelen van een geschikte partner.

Bij één-oudergezinnen is het belangrijk dat de kinderen — ongeacht of het jongens of meisjes zijn — in contact komen met volwassenen van het geslacht van de ontbrekende ouder, volwassenen die het juiste voorbeeld van mannelijkheid of vrouwelijkheid aan de kinderen kunnen geven. Dit kunnen familieleden, kennissen, collega's, burens, enzovoort zijn. Alleenstaande ouders mogen dit belangrijke aspect bij de opvoeding van hun kinderen niet verwaarlozen.

Een meisje moet begrijpen wat zij is en welk potentieel zij heeft als vrouw. Ze moet leren haar vrouwelijke kenmerken te laten uitkomen — kenmerken als deugdzaamheid, vlijt, zorgzaamheid voor anderen, begrip en behulpzaamheid. Ze moet leren zich in alle gevallen als een dame te gedragen.

Onderricht in etiquette en goede

manieren is belangrijk. Als slordigheid of gemaaktheid in de jeugd wordt toegestaan, zal het moeilijk zijn om later met die slechte gewoonte te breken. Begin al vroeg met het geven van het goede voorbeeld! Vorm uw dochter nu tot een vrouw met persoonlijkheid en charme.

Praktische vaardigheden als koken, naaien en schoonmaken kunnen ook al vanaf de eerste schooljaren geleerd worden. Wacht niet tot de middelbare school. Geef uw dochters een voorsprong door hen het huishouden al in een vroeg stadium thuis bij te brengen!

Op deze leeftijd moet ook al aandacht besteed worden aan een goede uiterlijke verzorging. Moeders moeten de tijd nemen om hun dochters goede haarverzorging, kleedgewoonten en persoonlijke hygiëne bij te brengen. Het belang van goede eetgewoonten en voldoende lichaamsbeweging moet in deze jonge jaren al worden bijgebracht. Uw kinderen zullen u er later dankbaar voor zijn!

Uw dochters zijn de vrouwen en moeders van morgen. Zij zullen het voorbeeld voor uw kleinkinderen zijn. Doe daarom uw best om hun — en toekomstige generaties — een goede start te geven!

Jongens moeten begrijpen dat zij voorbestemd zijn om mannen te worden. Tegenwoordig ziet men veel te veel tieners en jonge mannen die slappe slungels zonder conditie zijn — met bleke gezichten en een ingevallen borstkas. Dat is niet nodig!

Jongens moeten worden aangemoedigd om moed en kracht te ontwikkelen, om lichamelijk fit te zijn. Zij moeten — net als meisjes — gestimuleerd worden om deel te nemen aan sporten en atletiekprogramma's om in vorm te komen en te blijven. Basketbal, tennis, voetbal, softbal, volleybal, zwemmen, joggen — mogelijkheden in overvloed. Zulke fysieke activiteiten ontwikkelen kracht, coördinatie en geestelijke taaierheid.

Jongens moeten ook de gelegenheid krijgen om te *werken*. Ze moeten leren zich consciëntieus en met volharding te wijden aan een taak die ze krijgen opgedragen, en daar plezier in te hebben. Hard werken is een eigenschap die steeds minder voorkomt bij veel jonge mensen — maar het is er één die van groot belang is voor toekomstig succes als volwassene.

Verder moeten jongens ook etiquette

en goede manieren leren. Goede omgangsvormen en een gladgeschoren uiterlijk zijn van wezenlijk belang. Moeders moeten hun zonen orde en netheid bijbrengen. Als een moeder voortdurend de rommel van haar zoon opruimt, zal hij nooit leren netjes op zijn spullen te zijn. Leer hem zijn eigen kleren op te hangen en zijn kamer opgeruimd te houden.

Zowel jongens als meisjes moeten de kans krijgen goede muziek te leren waarderen. Tegenwoordig vult muziek een groot deel van elk kinderleven. Kinderen moeten worden aangemoedigd hun muzikale talenten te ontwikkelen, zowel op vocaal als op instrumentaal gebied.

Ten slotte is het nuttig het ouderlijk voorbeeld aan te vullen met *bijbelse* voorbeelden. Lees uw kinderen verhalen voor over echte mannen en vrouwen uit de Bijbel. Bespreek met hen waarom deze mannen en vrouwen voorbeelden waren van werkelijke mannelijkheid en vrouwelijkheid. En lees hen ook de slechte voorbeelden voor, en leg uit waarom die mannen en vrouwen niet slaagden in het leven.

Ontwikkeling van karakter en moraal

Het ouderlijk huis vormt een wezenlijk element bij het ontwikkelen van een goed karakter en goede morele opvattingen. U kunt een grote invloed hebben op de wijze waarop uw kinderen hun leven zullen inrichten nadat ze het ouderlijk huis verlaten!

Kinderen hebben richtlijnen nodig. Veel jonge kinderen verlangen oprecht hulp van hun ouders. Dat geeft hun een gevoel van geborgenheid. Ze weten dat u om hen geeft als u hun richtlijnen geeft. Maak uw kinderen duidelijk hoe u verwacht dat zij zich gedragen. Geef hun duidelijke gedragsregels.

Wanneer het erom gaat uw kinderen karakter en fatsoen bij te brengen, bedenk dan nog eens dat het goede voorbeeld van het grootste belang is. Uw daden zeggen meer dan uw woorden. Liegt u, speelt u vals, vloekt u, houdt u er een dubbele moraal op na, roddelt u of klaagt u? Uw kinderen zullen het zien! Hoe kan een ouder geloofwaardig bij zijn kinderen overkomen als hij niet zijn eigen adviezen opvolgt?

Ook andere krachten proberen echter het karakter van uw kinderen te vormen. Televisie, radio, muziek, het zijn allemaal invloedrijke krachten. Alle mogelijke negatieve gevolgen van

deze krachten moeten worden voorkomen! Daar is veel tijd en energie voor nodig — maar het resultaat is de moeite waard.

Breng uw kinderen de juiste waarden bij en leer die in praktijk brengen! Licht de positieve en negatieve gevolgen toe van goede en verkeerde handelingen, in een taal die uw kind begrijpt. Schets een duidelijk beeld. Verklaar de kwalijke gevolgen van roken, liegen, druggebruik, te veel televisie, slechte muziek, verkeerde vrienden, luiheid, zelfmedelijden, onverantwoordelijkheid, enzovoort. Leer uw zoon of dochter beseffen *waarom* bepaalde handelingen en gedragingen verkeerd en schadelijk zijn.

Ouders moeten hun kinderen leren dat er absolute, levende, geestelijke wetten zijn die alle leven regeren en dat er op overtreding van deze wetten straffen staan. Leer uw kinderen te gehoorzamen aan God en zijn wetten. Leer hun de Tien Geboden. Leg uit hoe die van toepassing zijn op het dagelijks leven, op situaties die uw kind elke dag tegenkomt. In deze grote levenswetten is de weg van geven vervat, de weg van onbaatzuchtige zorgzaamheid voor de medemensen en van eerbied voor God.

Bijbelstudie zou een onderdeel van de dagelijkse bezigheden van elk gezin moeten vormen. Benadruk de principes die u uw kinderen bijbrengt met voorbeelden uit de Bijbel. Geef hun voorbeelden van goed gedrag, verklaar waarom God blij was met dit gedrag en wijs op de zegeningen die uit zulk gedrag voortkwamen. Laat ook de gevolgen van verkeerd gedrag zien aan de hand van voorbeelden uit de Bijbel.

Als ouder moet u met de tijd meegaan. Leef niet in een droomwereld. Denk niet dat alles hetzelfde is als in de tijd dat u klein was. We leven in een snel veranderende wereld, een wereld die heel anders is dan die waarin u opgroeide. Kinderen hebben een natuurlijk verlangen om zich aan te passen, om te doen wat hun vrienden doen. Als ouder moet u op de hoogte zijn met wat jongeren bezighoudt en interesseert. Praat met uw kinderen; praat met andere ouders; spreek met leraren; lees kranten en tijdschriften. Houd uw vinger aan de pols van de wereld. Als u de invloeden die op uw kind inwerken niet begrijpt, kunt u die wellicht ook niet in goede banen leiden.

Let erop of zich verkeerde opvattingen

bij uw kinderen ontwikkelen. Wees op uw hoede voor kwaadheid, egoïsme, oneerlijkheid, rebellie, enzovoort. Vraag uw kinderen waarom ze zo denken. Leer hun begrijpen waarom zulke opvattingen schadelijk zijn voor henzelf en voor anderen. Leer hun hoe ze moeten reageren op diverse situaties en waarom die reacties uiteindelijk het beste voor hen zijn.

Stimuleer tegelijkertijd ook de juiste opvattingen inzake liefde, geven, delen, begrip, gehoorzaamheid en vergevengedzindheid. Toon uw genoeg en waardering als zij verantwoordelijk handelen.

Natuurlijk zal het van tijd tot tijd nodig zijn om verkeerd gedrag te bestraffen. Als dit zo is, treedt dan op met wijsheid, liefde, genegenheid, genade — en met doortastendheid. Wees duidelijk in dingen die verkeerd zijn. Wees niet een ouder die alles toestaat. Straf uw kinderen echter op een liefhebbende manier. Help hen beseffen waarom ze verkeerd hebben gehandeld en waarom een bestraffing nodig is.

Gebruik uw oordeel om te bepalen welke soort correctie op zijn plaats is. Een geschikte lijfstraf werkt heel goed op deze leeftijd, maar zou niet de enige vorm van straf moeten zijn. Vaak kan ook het intrekken van een voorrecht gedurende een bepaalde periode een effectieve strafmaatregel zijn. Wanneer een lijfstraf wordt toegediend, mag die nooit tot verwondingen bij het kind leiden. Het te hard slaan van kinderen veroorzaakt blijvende lichamelijke en — wat nog belangrijker is — geestelijke schade.

Elke correctie moet zijn afgestemd op de overtreding. Gebruik uw wijsheid bij het straffen. Bedenk dat kinderen geen volwassenen zijn en men dus ook niet mag verwachten dat zij zich helemaal als volwassenen gedragen als ze jong zijn. Wees realistisch. *Straf niet te vaak*. Zoek naar de juiste balans. Straf in *liefde*, niet in *woede*. Als u uw gevoelens niet onder controle hebt, wacht dan met straffen tot u afgekoeld bent. Laat uw emoties uw oordeel niet verduisteren.

Onthoud ook dat genade soms net zo effectief kan zijn als straf om een les bij te brengen. Als u zich vergevend opstelt („Ik zal je *ditmaal* geen straf geven, maar . . .”), zal uw kind onder de indruk komen van uw rechtvaardigheid als het het probleem niet helemaal begreep. En zorg ervoor dat u na een

bestrafing geen verborgen wrok meer jegens uw kinderen koestert. Laat hun weten dat u hen voor hun welzijn hebt gestraft en dat daarmee de zaak is afgedaan. Geef hun de gelegenheid zich te beteren.

Verder is het heel belangrijk om goed gedrag te belonen. *Stimuleren van goed gedrag* is even effectief als *straffen van verkeerd gedrag*. Prijs uw kinderen als daar aanleiding voor is. Laat zien dat u plezier beleeft aan hun goede gedrag. Prijs hen voor hun behulpzaamheid en consideratie. Zulke beloningen vormen een goede ondersteuning van uw les dat goed gedrag geluk en harmonie brengt. Lof verricht wonderen!

Samenvattend: onthoud dat uw kinderen in de periode voor de pubertijd jong en vol energie zijn. Ze zijn nieuwsgierig, plooibaar en bevattelijk voor indrukken. Maak contact met hen. En help hen contact te maken met God, zodat Hij hen zal helpen.

Leer uw kinderen goed kennen en begrijpen. Toon uw kinderen belangstelling en zorgzaamheid. Stimuleer uw kinderen. Leg een stevige basis in deze belangrijke jaren. Uw inspanningen van nu zullen voor *eeuwig* vruchten afwerpen. □

HONGERSNOOD

(*Vervolg van pagina 4*)

Dr. Major M. Goodman, een statistisch geneticus van de Universiteit van Noord-Carolina: „Als dit proces onverminderd doorgaat, loopt de toekomst van de mensheid gevaar.” Het eindresultaat, zegt hij, zou „genetische vernietiging” kunnen zijn.

Het uitsterven van honderden graansoorten en het verlies van hun erfelijke eigenschappen heeft het zeker gemaakt, dat er in de toekomst misoogsten zullen zijn.

Wij behoeven slechts te kijken naar de vernietiging, die in 1970 optrad door de maïsbladziekte in de zuidelijke staten van Amerika, om een dergelijk effect waar te nemen. Deze epidemie vernietigde 20 procent van de Amerikaanse maïssoort (15 procent van de wereldproductie). Het feit dat de ziekte niet in het centrum van het maïsgebied begon, redde de oogst van een ramp.

Goodman stelt met nadruk, dat vrijwel alle maïs die in de V.S. wordt verbouwd, op drie genetische variëteiten of rassen is gebaseerd. Toch bestaan

er wel 250 bekende variëteiten in de wereld.

In 1984 zagen de Amerikanen bij het uitbreken van de citruskanker in de sinaasappelbomen van Florida opnieuw hoe kwetsbaar de voornaamste gewassen zijn.

Dr. Gene Namkoong, die eveneens aan de Universiteit van Noord-Carolina doceert, verklaart dat genetische verscheidenheid de natuurlijke bescherming tegen graanepidemieën is. Maar omdat gewassen van gelijke vorm, grootte, kleur en bouw in het moderne landbouwbedrijf efficiënter kunnen worden verwerkt, worden er in de gehele wereld steeds meer gelijksoortige gewassen geproduceerd. Bovendien is er een grote vraag naar gewassen met een hogere opbrengst.

Het resultaat is een grotere genetische uniformiteit — en een grotere kwetsbaarheid voor ongedierte, ziektekiemen en ongunstige weersomstandigheden. In een verslag in *The Journal* van de Universiteit van Noord-Carolina voegt Dr. Goodman hieraan toe:

„In het verleden vormde wisselbouw een geografische barrière tegen graanepidemieën, maar in het moderne landbouwbedrijf worden granen van één soort verbouwd in dicht beplante velden die zich over hele staten uitstrekken. Niets kan de verspreiding van ziekten verhinderen.”

Volgens professor Namkoong zijn plantengenetici bezig met „hardlopen om op dezelfde plaats te blijven”, teneinde van de voornaamste gewassen nieuwe variëteiten die tegen ziekten bestand zijn te ontwikkelen. Om de bedreiging van ongedierte en ziekten een stap voor te blijven, moeten onderzoekers toegang hebben tot de zogenaamde primitieve variëteiten, die men gewoonlijk in de Derde Wereldlanden vindt.

Deze plaatselijke variëteiten zijn nodig om de voorraden van de zogenaamde „zaadbanken”, zoals die van het Amerikaanse ministerie van landbouw te Fort Collins in Colorado, te handhaven.

De belangrijkste crisis waarmee de genetici nu worden geconfronteerd, is het gestadig uitsterven van de autochtone variëteiten in de wereld. In een artikel in het nummer van november 1982 van *Environment* schrijft Walt Reichert:

„Deze voorraad kiemplasma slinkt in de Verenigde Staten en in het buitenland. In Amerika heeft de rentabiliteit

van de moderne landbouw de kleine boer, die werkte op basis van plantenvariëteiten en dieren die van lokale oorsprong en aanpassing waren, uitgedreven. Deze bedrijven zijn vervangen door de uitgestrekte monoculturen van de ‘big-business’ landbouwer.

„Tegelijkertijd heeft de export van de door Amerika gefinancierde ‘groene revolutie’ met haar fenomenaal productieve rijst-, tarwe- en maïssoorten, over de gehele wereld geleid tot verminderd gebruik van de inheemse variëteiten, waardoor duizenden oorspronkelijke

In het National Seed Storage Laboratory in Fort Collins (Colorado) worden op het zaad van 100.000 plantensoorten kiemprouven gedaan.

soorten voor de moderne landbouw verloren zijn gegaan.”

Het is niet alleen noodzakelijk de inheemse variëteiten in zaadbanken te behouden, maar ook om er voortdurend in het wild toegang toe te hebben. In hun eigen natuurlijke omgeving passen de wilde variëteiten zich voortdurend aan aan de gevaren die hen bedreigen en staan zij in een dynamische relatie tot hun natuurlijke omgeving.

Om deze reden zijn plantenonderzoekers in het bijzonder op hun hoede voor politieke beroering in landen die voor het grootste deel tot de Derde Wereld behoren en die de bron zijn voor zoveel van hun inheemse gewassen.

Ironisch genoeg was Ethiopië lange tijd een belangrijke bron van genetische verscheidenheid voor vele gewassen uit de gematigde luchtstreken. Zo beschermt bijvoorbeeld een Ethiopische soort de Californische gerst tegen de vernietigende „gele dwerg”-ziekte.

Ondanks de recente zending van noodhulp in de vorm van voedsel weigert de Ethiopische regering nu de export van kiemplasma in alle vormen en variëteiten.

Deskundigen voorspellen, dat de Derde Wereldlanden, die zo vaak klagen dat zij zeer hoge prijzen moeten betalen voor nieuwe variaties die in het Westen zijn ontwikkeld op basis van hun oude kiemvoorraden, meer controle zullen eisen over hun genetische bronnen, zoals de Arabische staten dit sinds 1974 voor wat betreft olie hebben gedaan.

Bijna overal is men verontrust over de slinkende voorraad genen. Niet alleen granen, maar ook groenten zoals groene bonen en wortelen rusten nu op een zeer smalle genetische basis. Volgens Dr. Erna Bennett, die vroeger verbonden was aan de Food and Agriculture Organization in Rome, zijn alle belangrijke graansoorten in Europa van vijf tot tien variëteiten afhankelijk.

Wetenschapsmensen geloven dat zij een oplossing hebben voor de crisis van de slinkende genenvoorraad: gensplitsing of „recombinant DNA”. Dit betreft het splitsen van ziekte-bestendige soorten van de ene variëteit in een andere, zelfs over soortgrenzen heen.

Deskundigen voorspellen echter, dat het jaren zal duren, voordat dit belangrijke praktische gevolgen in de landbouw zal hebben. Intussen zullen meer waardevolle genetische bronnen verdwijnen.

Een feit is dat gensplitsing een nieuwe poging is om de oorzaak van de afbraak van natuurlijke, traditionele methoden in de landbouw, die zich overal in de wereld voordoet, onder handen te nemen.

Over de gehele wereld zullen zich plantenepidemieën voordoen. Zoals professor Namkoong voorspelde: „Zodra je je genetische basis verliest, kun je deze niet herwinnen. Binnen 50 jaar zijn grote hongersnoden onvermijdelijk, zelfs bij een bevolkingsgroei van nul procent.”

Wat vandaag in oostelijk Afrika, zo duidelijk is, zal vóór het „einde der tijden” van menselijk wanbeheer een wereldomvattend verschijnsel zijn.

„Want volk zal opstaan tegen volk, en koninkrijk tegen koninkrijk, en er zullen nu hier, dan daar, hongersnoden en aardbevingen zijn. Doch dat alles is het begin der weeen” (Matth. 24:3, 7-8). □

Inzicht in wereldgebeurtenissen en stromingen

Gemeen- schappelijke Europese valuta

De Europese Valuta Eenheid (ECU — afkorting van European Currency Unit) werd in 1979 ingevoerd en is een van de meest gezochte middelen geworden bij de kredietverstrekking en de kredietafname op de in-

ternationale geldmarkt.

Het letterwoord „ECU” herinnert aan de naam van een voormalig, wijdverspreid Frans geldstuk, de écu, daterend uit de 14e eeuw.

De leden van de EG gebruiken de ECU als reken-eenheid en als hulpmiddel bij het vaststellen van de onderlinge wisselkoersen van hun valuta's. Een van de eigenschappen die de ECU zo begerenswaardig maken, is haar stabiliteit. De wisselkoersen van de ECU zijn niet onderworpen aan de schommelingen van andere valuta's zoals de dollar, aangezien zij verbonden is met het Europese muntstelsel.

De populariteit van de ECU heeft een dramatische groei vertoond. De emissies van ECU- Euro-obligaties nemen na de dollar en de

Westduitse mark een derde plaats in. En hoewel de Europese consument de ECU's nog niet kan gebruiken in plaats van marken, franken, guldens, ponden, kronen, lire of drachmen, is er al een prototype van een ECU-munt geslagen. Dit jaar zullen de Europese banken traveller's cheques invoeren die kunnen worden uitgeschreven in ECU's.

Hoezeer zal de ECU Europa tenslotte in haar greep krijgen? In het tijdschrift *Fortune* schreef Robert Ball:

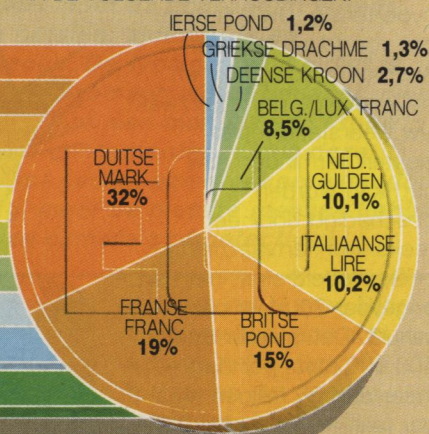
„Ook al waren de EG bureaucraten in Brussel verbaasd over de explosieve groei van de ECU, toch klagen zij nauwelijks. Zij beschouwen de ECU als de voorloper van een Europese munt die Europa zal helpen zich politiek te verenigen.” ■

WISSELKOERSEN * IN VOLGORDE VAN INVLOED OP ECU

WAARDE VAN EEN ECU:

2,23	DUITSE MARK
6,83	FRANSE FRANC
0,60	BRITSE POND
1384,09	ITALIAANSE LIRE
2,52	NED. GULDEN
44,91	BELG./LUX. FRANC
8,03	DEENSE KROON
91,32	GRIEKSE DRACHME
0,72	IERSE POND
0,72	U.S. DOLLAR

OPBOUW TOTALE ECU-WAARDE WAARDE VAN ECU VARIËERT SAMEN MET DE WAARDEN VAN LID-VALUTA'S IN DE VOLGENDE VERHOUDINGEN:

* per 28 november 1984

Het risico van chemische vergiftiging bij agrariërs

Al jaren maken consumenten met-een-openoog-voor-de-gezondheid zich zorgen over het gebruik van chemicaliën in de landbouw. Het grootste risico bij het gebruik van onkruidverdelgers en pesticiden lopen de boeren zelf.

Volgens het Australische Ministerie van Volksgezondheid vergiftigt zich elke zomer ongeveer 10 procent

van de Australische boeren met landbouwbestrijdingsmiddelen. Tijdens het spuitseizoen kreeg bijvoorbeeld in de districten Goulburn en Shepparton 11,5 procent van de boomkwekers te kampen met chemische bloedvergiftiging. In New South Wales bleek 10 procent van de vetweiders en 15 procent van de tuinbouwers een zekere mate van bloedvergiftiging te vertonen.

Ofschoon er geen doden bij gevallen zijn, merkte toch een aantal boeren dat hun kracht verminderde en hun ademhaling bemoeilijkt werd door de hoge concentraties

van organofosfaten in hun bloed.

In ernstige gevallen lijden de slachtoffers van chemische vergiftiging aan misselijkheid, verlamming, hoofdpijn, verminderd gezichtsvermogen en overmatig zweet.

Het euvel wordt toegeschreven aan het verzuim van de boeren om beschermende kleding te dragen en de veiligheidsvoorschriften in acht te nemen.

Niet alle vergiftigingsverschijnselen en neveneffecten van de gebruikelijke landbouwchemicaliën zijn duidelijk vastgelegd. In 1983 noemde het Royal Hobart

Hospital in Tasmanië een groot aantal leukemiegevallen onder appelkwekers die grote hoeveelheden insecticiden gebruikten. ■

Besproeiing in Iowa; men heeft nog niet alle giftige gevolgen vastgesteld.

India's toenemende invloed

India is na zijn noordelijke buurland China het op een na dichtstbevolkte land ter wereld. Een op elke zes mensen op aarde leeft in In-

dia, opgepropt bijeen op een schiereiland dat nog geen derde deel van de oppervlakte van de Verenigde Staten beslaat. Tegen het jaar 2000 zal de Indiase bevolking naar schatting een miljard mensen omvatten.

Het tjokvolle Calcutta met een bevolking van bijna 10 miljoen mensen, en Bombay met haar 8 miljoen inwoners zijn India's grootste steden. India's hoofdstad New Delhi telt ongeveer 500.000 inwoners.

India is een land van grote verscheidenheid, wat zich weerspiegelt in een grote variatie in landschappen, gewoonten, kleding, godsdiensten en talen. Er worden 15 hoofdtalen gesproken en bijna 800 andere talen en dialecten. De meest gesproken taal is Hindi.

Praktisch alle godsdien-

sten zijn in India vertegenwoordigd. Vier van elke vijf ingezetenen van India zijn Hindoe, terwijl de Moslims de grootste religieuze minderheid uitmaken. Sikhs vertegenwoordigen 2% van de Indiase bevolking, en zijn voornamelijk geconcentreerd in de staat Punjab.

De Hindoe-godsdienst beschouwt vee als heilig en verbiedt het eten van vlees. Koeien worden gemolken, maar niet geslacht.

Hoewel India een van de oudste continubeschavingen ter wereld is, is het als natie nog heel jong. Pas in 1947 ontworstelde het zich aan de Britse koloniale heerschappij, en werd het voormalige Brits Indië verdeeld in het Hindoeestaanse India en het Islamitische Pakistan.

Gezien de enorme problemen waarvoor India zich geplaatst zag, heeft het opmerkelijke successen behaald. De productie van voor consumptie bestemde granen in India is de laatste twee decennia meer dan verdubbeld en neemt nu zelfs sneller toe dan de bevolkingsaanwas. Hoewel nog steeds 7 op de 10 inwoners in de landbouw werken, kan India erop bogen 's werelds op zes na grootste industriële economie te zijn, met een zeer gevarieerde export van machines, werktuigen, textiel, kunstmest en chemi-

caliën. Rijk aan natuurlijke grondstoffen is India ook een vooraanstaand producent van steenkool, ijzer, elektriciteit, bosbouwproducten en rubber.

Maar India wordt nog steeds geplaagd door wijdverbreide armoede en ondervoeding. In dit land van

contrasten zijn de problemen nog steeds omvangrijk. Tonelen van menselijke ellende zijn nog steeds maar al te gewoon. In het algemeen gezien voltrekt de vooruitgang zich als gevolg van de bevolkingsexplosie nog slechts pijnlijk langzaam. ■

Hypertensie en uw hart

Uw hart is uw belangrijkste spier. Als het ophoudt met slaan, sterft u. Als het ziek wordt, kunt u gaan lijden aan een beangstigende reeks aandoeningen die de dood tot gevolg heeft.

En dat is precies wat er gebeurt in het geval van hypertensie. Uw lichaam, dat voortdurend wordt bestookt door crises en bovenmatige druk, verzwakt. Uw weerstand tegen ziekten vermindert. Uw hart kan worden beschadigd door een reeks van hartvaatziekten.

Gemiddeld slaat het hart ongeveer 70 maal per minuut. Dat is meer dan 100.000 maal per dag — meer dan 36 miljoen maal per jaar — meer dan 2,5 miljard maal bij een gemiddelde leeftijd van 70 jaar.

Hypertensie wordt eerder veroorzaakt door onze levensstijl dan door lichamelijke problemen.

Uw hart pompt ongeveer 1800 gallon (ongeveer 6813 liter) bloed per dag — 46 miljoen gallon (ongeveer 174,11 miljoen liter) gedurende uw leven. De bloeddruk is de druk van het bloed op de slagaderwand. Uw bloeddruk neemt toe

onder stress. Het drinken van koffie of thee, het rijden in druk verkeer, het zich onderwerpen aan een test, de baas om vrijaf vragen of zich zorgen maken over rekeningen zijn oorzaken van een tijdelijk verhoogde bloeddruk. Hetzelfde geldt voor emoties als woede,

opwinding of angst.

Ongeveer 90 procent van hypertensie wordt eerder veroorzaakt door onze leefwijze dan door lichamelijke problemen. Tot nu toe hebben de meeste artsen hypertensie behandeld door het voorschrijven van medicijnen. En, terwijl steeds meer instanties inzien dat een verandering in het leefpatroon een betere oplossing vormt bij het bestrijden van hypertensie, is het nog steeds gemakkelijker een recept uit te schrijven dan een doorsnee patiënt te vertellen dat zijn gewicht moet afnemen, dat hij met roken moet stoppen, de zorgen opzij moet zetten, meer aan lichaamsbeweging

moet doen en overmatig gebruik van zout, cholesterol- en chemicaliën-bevattende geraffineerde voedingsmiddelen moet beperken.

Waar het om gaat is het volgende: De gezondheid van uw hart en andere vitale organen bepaalt hoe lang u zult leven en hoezeer u van het leven zult kunnen genieten. Uitschakeling van hypertensie is van levensbelang.

Voor een diepgaande bespreking van stress en hypertensie — compleet met concrete oplossingen die uw leven letterlijk kunnen redden — kunt u het artikel „De beste methode om stress te bestrijden” in dit nummer lezen. ■

De stille ramp

Juist in de tijd dat er steeds grotere oogsten nodig zijn om de groeiende wereldbevolking te voeden, wordt de graanproductie in grote delen van onze planeet door massaal bodemverlies op grote schaal ernstig ondermijnd.

Volgens een rapport van het Amerikaanse Worldwatch Institute wordt in veel kritieke gebieden van de wereld de kostbaarste fysieke hulpbron van de mensheid — de vruchtbare humuslaag — als gevolg van erosie, sneller vernietigd dan vernieuwd. Op sommige plaatsen wordt de achteruit-

gang in de vruchtbaarheid van de bodem tijdelijk gemaskeerd door verbeterde graanvariëteiten en intensief gebruik van kunstmest.

Volgens het rapport verliest 44 procent ofwel bijna de helft van Amerika's bouwland de humuslaag in een sneller tempo dan dat ze zich vernieuwt. In India, eveneens een kritiek voedselproducerend gebied, is het verlies aan bovengrond zelfs nog ernstiger: 60 procent van het bouwland is aan extreme erosie onderhevig. En de Sovjet-Unie schijnt nog meer bovengrond te verliezen.

In sommige delen van West-Afrika heeft het verlies van vele centimeters bovengrond door menselijk wanbestuur de graanoogst met meer dan 50 procent doen teruglopen, en de oogst van sommige peulvruchten met bijna 40 procent. Recente satellietfoto's tonen dat grote hoeveelheden bodemstof vanuit Noord-Afrika over de Atlantische Oceaan worden gevoerd.

Onder de druk om meer te produceren teneinde de snelgroeiende bevolking te voeden of financieel rond te komen houden veel boeren in de wereld op met terrasbouw, wisselbouw en met het regelmatig braak laten liggen van bouwland, allemaal methoden om vruchtbare bodembestanddelen te

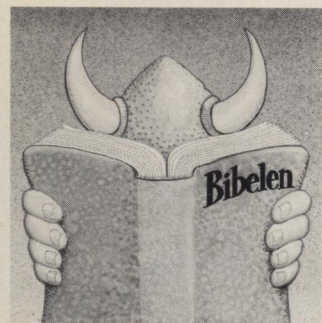
Erosie leidt ertoe dat kostbaar bouwland niet meer regenerereert.

behouden. Weinig rendabele landerijen en steile hellingen worden omgeploegd, te sterk afgegraasd of beroofd van bos en vegetatie. Deze kwetsbare landerijen verliezen door snelle erosie spoedig hun vruchtbaarheid.

Het rapport van het Worldwatch Institute concludeert: „Wegens de kortzichtige wijze waarop eenderde tot de helft van het bouwland in de wereld wordt gebruikt is de bodem in deze landen omgezet van een vernieuwbare in een niet-vernieuwbare hulpbron... Erosie zal uiteindelijk leiden tot hoge voedselprijzen, honger, en, zeer wel mogelijk, tot gebieden van blijvende hongersnood.”

Lees het artikel „Hongersnood ook voor ons?” in dit nummer. ■

Door winkeldiefstal moet de consument steeds hogere prijzen betalen, aldus Brits en Amerikaans onderzoek. De typische winkeldief is, in tegenstelling tot wat algemeen wordt gedacht, niet werkloos en is even vaak een man als een vrouw. Bijna de helft van de consumenten, aldus deze studies, zou aanstoot nemen aan steekproeven door de winkelbewaking, maar de meeste mensen hebben geen bezwaar tegen camera's of detectives.

De Noren en de Bijbel

Een op de twintig Noren leest elke dag in de Bijbel. Dat is de bevinding van een enquête die in het Noorse dagblad *Vaart Land* werd gepubliceerd.

De enquête was opgezet door het Instituut voor Marketing en Media. Gunnar Staalsett, secretaris-gene-

raal van het Noorse Bijbel Genootschap, opdrachtgever van het onderzoek, merkte op dat de resultaten niet verrassend waren:

Terwijl 5% van de Noren dagelijks in de Bijbel leest, zei 10% dit minstens eenmaal per week te doen, 28% minstens eens per jaar en 62% nooit.

Volgens het bewuste dagblad toonden de resultaten ook aan dat de Bijbel het meest wordt gelezen door mensen die aan de Noorse westkust wonen, door vrouwen en door mensen met lagere inkomens en een lager onderwijsniveau. Daarentegen lezen de inwoners van Oslo, mannen, jonge mensen en mensen met een hoger inkomens- en onderwijsniveau de Bijbel het minst. ■

TURKIJE

(Vervolg van pagina 6)

Griekenland, Rusland, de Balkanstaten en het Midden-Oosten) van Rome. Deze breuk bestaat tot op heden. De Oosters Orthodoxe Kerk omvat 15 onafhankelijke nationale kerken die alle de Patriarch van Constantinopel als hun geestelijk leider erkennen. Hij is de *primus inter pares*, „de eerste onder zijn gelijken” — gezien de rol van Constantinopel als de moederkerk van het Oosterse christendom sedert de 4e eeuw. De Orthodoxe Kerk verwerpt het oppergezag en de onfeilbaarheid van de Paus.

De tulband in Constantinopel

Het volgende belangrijke hoofdstuk in de geschiedenis van Constantinopel begon op 29 mei 1453. Op deze beslissende dag namen de Ottomaanse Turken onder sultan Mehmed II de versterkte stad na een beleg van zeven maanden in. Het Oostromeinse Rijk stortte ineen en daarmee werd het einde van de Europese Middeleeuwen ingeluid.

De binnenvallende Turken brachten de Islamitische godsdienst mee. Na gedurende 11 eeuwen een christelijke stad te zijn geweest werd Constantinopel thans de zetel van de Kalif van de Islam en werd Istanbul genoemd. De St. Sophia Kerk van Justinianus, eens het symbool van het zegevierende christendom werd van het ene op het andere moment een moskee. Orthodoxe geestelijken in Istanbul aanvaardden de heerschappij van de Moslims en verklaarden: „Liever de tulband in Constantinopel dan de rode kardinaals-hoed van Rome.”

Op het toppunt van hun macht zouden de gevreesde Turken heersen van Baghdat tot Marokko, van de steppen van Rusland tot de Perzische Golf. Het Ottomaanse Rijk zou meer dan viereneenhalve eeuw standhouden, totdat het tijdens de Eerste Wereldoorlog uiteenviel.

In 1922 riep Kemal Atatürk de Republiek Turkije uit. Door de eeuwenoude Ottomaanse heerschappij en de traditionele Oosterse zeden op te geven, vormde deze vooruitziende staatsman Turkije met bewaarde spoed tot een maatschappij op Westerse leest, waarbij hij het land als het ware aan zijn nekvel Europa en de 20e eeuw binnensleurde! Er is geen parallel in de geschiedenis van zo'n drastische over-

gang van de ene traditie naar de andere binnen zo'n korte tijd.

Als gevolg van Atatürks secularisatie van de Turkse Islamitische maatschappij zijn thans kerk en staat in het huidige Turkije volkomen gescheiden. Hoewel 98% van zijn inwoners Moslim is erkent de grondwet van Turkije de Islam niet als de staatsgodsdienst.

Het helen van de breuk

Met deze achtergrond in gedachten kunnen wij nu de huidige regionale ontwikkelingen in een duidelijker perspectief zien.

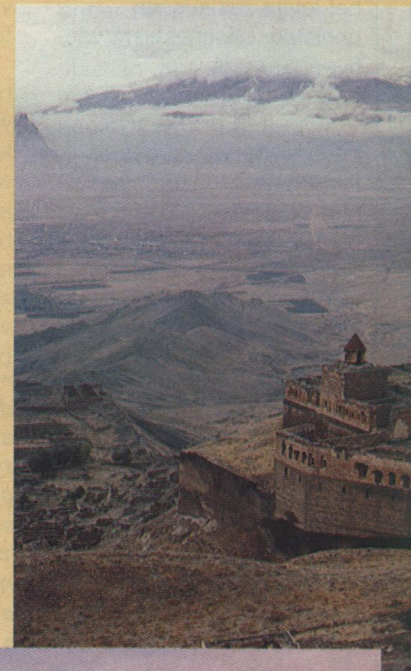
Twee belangwekkende ontwikkelingen die voor de toekomst van Turkije uitermate grote gevolgen inhouden vinden thans plaats. De eerste betreft de relaties tussen de Oosters-Orthodoxe Kerk en het Vaticaan. De tweede heeft betrekking op de banden van Turkije met Europa en het Midden-Oosten.

Kan de bijna 1000 jaar oude breuk tussen de Orthodoxe christenen en de Rooms-Katholieken worden geheeld? Deze vraag trekt in Rome en overal in het oostelijke Middellandse-Zeegebied steeds meer aandacht. Zelfs de in hoofdzaak niet-christelijke bevolking van Turkije, vooral de beter ontwikkelde kringen, ontgaat de geweldig grote implicaties van dit onderwerp niet.

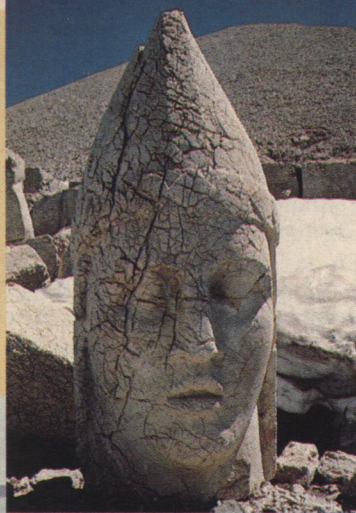
Paus Johannes Paulus II heeft in de afgelopen jaren herhaaldelijk gesproken over de dringende noodzaak van een „verzoening van het geestelijke erfgoed van de christelijke Oosterse en Westerse cultuur”, waarmee hij bedoelde de Orthodoxe gemeenschappen in het Oosten en de Rooms-Katholieke en protestantse kringen in het Westen.

In november 1979 reisde de Paus naar Istanbul om de Oecumenische Orthodoxe patriarch Demetrios I, de geestelijk leider van de Orthodoxe gelovigen in de gehele wereld te bezoeken. Demetrios wordt door de Orthodoxe christenen beschouwd als de 269e opvolger van Andreas, een van de leerlingen van Jezus.

Het doel van dit oecumenische bezoek van de Paus was het lanceren van een omvangrijke poging om een verzoening tussen de Rooms-Katholieke en de Orthodoxe Kerk, die sedert

Vanaf linksboven: Russisch schip op de Bosphorus; het 2000 jaar oude stenen hoofd van een Anatolische god op de berg Nemrut; moskee en paleis van Isjak Pasja, met de berg Ararat op de achtergrond; schapen in Trabzon aan de Zwarte Zee; schoolmeisjes in uniform in Konya; tapijtwevende vrouwen in een winkel in Istanbul.

1054 zijn verdeeld, te bewerkstelligen. De Paus zei dat hij hoopte dat tegen het eind van deze eeuw een volledige verzoening bereikt zou kunnen worden.

Na zijn terugkeer in Rome van deze „godsdienselijke topconferentie” verklaarde paus Johannes Paulus II:

„Als christen, ik zou zelfs willen zeggen als Katholiek, kan men niet met slechts één long ademen; men moet twee longen hebben, dat wil zeggen één Oosterse en één Westerse”

Naar verluidt deelt Demetrios de wens van de Paus de banden tussen de Orthodoxe en Roomse Kerk te versterken.

Het was de voorganger van Johannes Paulus II, paus Paulus VI, die de eerste belangrijke stap had gezet in het streven naar eenheid met de Orthodoxe kerken. In 1964 had Paus Paulus een ontmoeting met de voorganger van Demetrios, patriarch Athenagoras I, op de Olijfberg in Jeruzalem, waar de twee mannen een vredeskus uitwisselden en samen in gebed voorgingen. Het volgende jaar herriepen de Patriarch en de Paus in een belangrijk symbolisch gebaar officieel de wederzijdse banvloek van 1054. In 1967 brachten zij wederzijdse bezoeken aan Istanbul en Rome. Het was het eerste pauselijke bezoek aan Turkije sinds 711.

Gedurende het pontificaat van Paulus VI werd eveneens een verzoening ingeleid tussen het Vaticaan en de Turkse regering. In 1965 gaf het Vaticaan aan de Turken een vaandel terug dat christelijke legers in de slag van Lepanto in 1571 hadden buitgemaakt. Dit zeegevecht ten noorden van Cyprus was een krachtmeting van een geallieerde christelijke vloot en de Turkse vloot.

Zal in deze eeuw een volledige hereniging van de Katholieke en Orthodoxe Kerk worden bereikt? Sommige waarnemers geloven dat deze aloude en wedijverende kerken spoedig zullen ontdekken dat zij eigenlijk elkaar zeer dringend *nodig hebben*, dat wedijver te kostbaar is in een wereld waar de verbreiding van secularisme en atheïsme onverminderd voortgaat, en waar het traditionele christendom steeds grotere gevaren loopt. Paus Johannes Paulus II heeft vaak gesproken van zijn visie van een „verenigd geestelijk

front” in een wereld die snel uiteenvalt.

Dit kan vooral voor het Patriarchaat van Constantinopel een belangrijke overweging zijn. Het moderne Turkije ziet weinig nut in een christelijke leider in het Islamitische Istanbul. De Turken beschouwen het Patriarchaat als een overblijfsel van het Byzantijnse Rijk dat zij in 1453 veroverden. De Turkse regering houdt de wereldlijke zaken van het Orthodoxe geloof streng in toom. Dit heeft geleid tot de overweging dat de Kerk van Constantinopel eens zal ontdekken dat zij — voor haar *voortbestaan* — de macht en het prestige *nodig* zal hebben die door een samengaan met Rome zouden ontstaan!

Constantinopel was eens het machtige centrum van één helft van de christelijke wereld. Optimistische theologen geloven dat Rome en Constantinopel hun oude relatie als zusterhoofdsteden van een verenigd christendom weer zouden kunnen opnemen: een verenigde christenheid, die een belangrijke invloed zou kunnen uitoefenen op de loop van de wereldgebeurtenissen!

Toenadering tot de Islam

De gevolgen van een dergelijke ontwikkeling voor Turkije, hoe Islamitisch het ook is, zouden ontzagwekkend zijn.

Een Islamitisch land als het brandpunt van een machtig herenigd christendom! De historische rol van Turkije als *brug* tussen twee werelden — het christelijke Westen en het Islamitische Oosten — zou automatisch worden versterkt.

Steeds frequentere toenaderingspogingen van het Vaticaan en de Europese regeringen tot de Islamitische wereld geven extra gewicht aan deze mogelijkheden.

De Rooms-Katholieke Kerk heeft verklaard dat zij eeuwen van argwaan en wantrouwen tussen het christendom en de Islam wenst op te ruimen en dat zij een nieuw tijdperk van samenwerking wenst in te gaan. Gedurende zijn bezoek aan Turkije stelde paus Johannes Paulus II dat het „dringend [is] dat wij ons de geestelijke banden die ons [christenen en Moslims] verenigen bewust worden en deze ontwikkelen teneinde, voor alle mensen... sociale gerechtigheid, morele waarden, vrede en vrijheid te beschermen en te bevorderen”.

Deze gevoelens zijn door Islamitische leiders herhaald. Het was wijlen koning Faisal van Saoedi-Arabië die

hielp de weg naar wederzijds begrip tussen Katholieken en Moslims te openen in een boodschap die hij in 1966 aan paus Paulus VI zond: „Beiden geloven wij en één God, beiden vereren wij de Heilige Maagd. De Islam en de Kerk moeten hun *krachten bundelen* om het kwaad en het atheïsme tegen te gaan.”

Als een dergelijk verbond van christendom en Islam — van Europa en de Arabische wereld — in de jaren vóór ons ooit wordt bereikt, dan zou Turkije weleens een bemiddelende, zelfs wezenlijke, rol in de vorming ervan kunnen spelen. Door zijn unieke positie tussen twee werelden zou Turkije zich kunnen aantreffen als „makelaar” van deze nieuwe en waarlijk ongehoorde

dorstende wereld.

Turkije's banden met Europa werden verder versterkt toen het land in 1963 geassocieerd lid van de EG werd.

In het midden der jaren '60 echter begon de netelige Cypruskwestie een wig te drijven tussen Ankara en zijn Westerse bondgenoten in zowel de Navo als de EG. De militaire interventie van Turkije in 1974 in het noorden van Cyprus verbreedde deze kloof nog verder. Met de opschorting van de democratie in Turkije in september 1980 kwam het land voor Europa buiten spel te staan.

In 1980 zag Turkije zich op een gevaarlijke tweesprong in zijn geschiedenis, in de greep van een groeiende economische en politieke chaos en

democratie is bereikt. Er moet, zo beweren zij, nog steeds veel tot stand worden gebracht alvorens de hechte betrekkingen inherent aan Turkije's status als geassocieerd lid van de EG volledig kunnen worden hervat. Maar de dialoog tussen Turkije en de EG is hervat en de verstoorde verhoudingen schijnen zich langzaam te verbeteren.

Hoewel de Turken spreken van wat zij als een gebrek aan wederzijdse vriendschap ervaren, beseffen zij dat hun land geen andere keus heeft dan zijn economische en defensieve banden met het Westen voort te zetten. „Wij zijn Europees ondanks Europa”, verklaarde een Turkse senator. De algemene verbondenheid van Turkije met de familie van Europese naties zal waarschijnlijk blijven bestaan. Vele Turken hopen op een uiteindelijk volwaardig lidmaatschap van de EG.

De Europeanen van hun kant zijn zich zeer wel bewust van het huidige en toekomstige nut van Turkije in geopolitiek opzicht. De ontwikkelingen op zowel godsdienstig als politiek terrein maken dat besef steeds krachtiger. Ervaren Europese waarnemers zien tegen de jaren '90 Turkije volledig in de EG verankerd.

Toenadering tot het Oosten

Een belangrijk neveneffect van de gespannen relatie tussen Turkije en Europa in de afgelopen tien jaar is een verbetering van de betrekkingen van Turkije met zijn oostelijke burens.

Meer dan een halve eeuw na de Eerste Wereldoorlog verwaarloosde Turkije zijn banden met het Arabische Midden-Oosten en richtte het zich, zoals wij hebben gezien, in sterke mate op Europa en het Westen.

In het spoor van zijn geschillen met de Europese bondgenoten heeft Turkije de laatste jaren zijn relaties met de Arabische landen steeds sneller ontwikkeld. Ankara wendde zich tot de Arabische wereld om geld, olie en werk. De handel met Islamitische landen ontwikkelt zich snel.

Turkije is actief bezig om zijn plaats in het Midden-Oosten te verstevigen.

De Turken vinden niet dat hun groeiende culturele en economische banden met het Midden-Oosten nadelig zijn voor hun relaties met het Westen. Deze toenadering tot het Oosten komt op natuurlijke wijze voort uit het wederzijdse Islamitische erfgoed en de eisen van de Turkse economie.

Paus Johannes Paulus II met de Orthodoxe patriarch Demetrios I in Istanbul in november 1979.

politiek-religieuze configuratie.

Verankerd in Europa

Laten wij nu, in dit licht bezien, de huidige Turkse relaties met Europa en het Midden-Oosten beschouwen.

Hoewel het grootste deel van Turkije's grondgebied in Azië ligt, beschouwt het zich in wezen als Europees. Het pro-Westerse Turkije is reeds sedert 1952 lid van het Navo-verbond. Met zijn leger van 550.000 man heeft Turkije van alle Navo-leden het grootste leger na de Verenigde Staten.

Als de zuidoostelijke sluitsteen ligt Turkije tussen Rusland en het Midden-Oosten en binnen schootsafstand van de van vitaal belang zijnde olievelden aan de Perzische Golf — een feit van groot potentieel belang in een naar olie

verscheurd door terrorisme van zowel links als rechts. Het leger kwam tussenbeide en schortte de democratie tijdelijk op.

Sindsdien werd er in het land een opvallende vooruitgang bereikt. Wet en orde zijn hersteld. Nadat Turkije een bijna bankroet was te boven gekomen werd zijn economie een van de snelst groeiende in de wereld. In november 1983 werden er parlementsverkiezingen gehouden. Burger-kandidaat Turgut-Ozal, de voornaamste architect van het economisch herstel, werd tot minister-president gekozen, ondanks het feit dat hij bij het militaire bewind niet bijzonder geliefd was.

Funktionarissen van de Europese Gemeenschap zeggen echter dat er in Turkije tot op heden nog slechts een gedeeltelijke terugkeer naar volledige

Turkije heeft lange tijd onder een identiteitscrisis geleden. De meeste Turken wensen deel uit te maken van het Westen, al heeft Turkije zich nooit geheel zeker gevoeld van zijn plaats in de Westerse wereld. De gebeurtenissen van de laatste tien jaar hebben ook de gevoelens van Westerse discriminatie van Turkije wegens zijn Islamitische erfgoed opnieuw aangewakkerd.

Turkije blijft worstelen met zijn „gespleten persoonlijkheid”. Het is zowel Westers als Oosters, zowel

Europees als Islamitisch. In deze tijd, meer dan ooit tevoren, bevindt Turkije zich in een unieke positie om te functioneren als *brug* tussen het Islamitische Oosten en het christelijke Westen. De verantwoordelijkheid die zijn geopolitieke positie en zijn historische ervaring Turkije opleggen, begint pas nu tot een groot deel van zijn bevolking door te dringen.

Als natie met historische en godsdienstige banden met zowel Europa als het Midden-Oosten, waarbij nu ook

steeds hechtere politieke en economische banden komen, kan Turkije zich eens te meer bevinden op het pad naar politieke macht en invloed in het wereldgebeuren — en derhalve het doelwit worden van zijn traditionele vijanden in het noorden, de Russen.

Let op Turkije!

De ECHTE WAARHEID zal zijn lezers op de hoogte blijven houden van de uiterst belangrijke ontwikkelingen in dit strategisch zo belangrijke land. □

STRESS

(Vervolg van pagina 13)

opgetekend waarvan hij aanvoelt dat ze noodzakelijker is dan welke andere ook, als men de spanningen van het leven de baas wil worden: dankbaarheid.

Bedenk in elke omstandigheid hoe u dankbaar kunt zijn. Leer te lachen. En vooral, vermijd haat en wraakzucht. Denk positief over anderen en tracht hun vreugde te verschaffen.

De psycholoog Erich Fromm schrijft: „Niet hij die veel heeft is rijk, maar hij die veel geeft. De gierigaard die zich er zorgen over maakt of hij ook maar iets zou kwijtraken, is, psychologisch gezien, een arm mens, een

verarmde, hoeveel hij ook moge hebben” (*Liefhebben, een kunst, een kunde*, p. 40).

En, de gevende, liefhebbende mens vergelijkend met de zelfzuchtige, schrijft dr. Fromm: „De zelfzuchtige mens heeft alleen belangstelling voor zichzelf, hij wenst alles voor zichzelf, hij beleeft geen vreugde aan geven, maar slechts aan nemen. Hij beziet de buitenwereld slechts vanuit het standpunt wat hij eruit kan krijgen” (*id.*, p.86; nadruk van Fromm).

Wat de zelfzuchtige mens niet beseft is dat juist zijn zelfzucht de wortel is van zijn ellende. Door zijn zelfzucht „blijft hij teleurgesteld met lege handen staan. Hij moet wel ongelukkig zijn en hij is er steeds krampachtig op

uit om allerlei genoegens, welke voor hem onbereikbaar zijn geworden door de muur die hij om zichzelf heeft opgetrokken, aan het leven te ontrukken” (*id.*, pp.86-87).

Kortom, als wij geven in plaats van nemen, verdwijnen onze eigen problemen en spanningen.

Vreemd? Dat behoort het niet te zijn.

Als wij deze weg van geven volgen, zal de verlamme stress uit ons leven verminderen — ja zelfs verdwijnen. Dan kunnen wij, zoals de apostel Paulus het stelt: „[In geen ding bezorgd zijn] . . . En de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uw harten en uw gedachten behoeden in Christus Jezus” (Filipp. 4:6-7). □

Kinderen

(Vervolg van pagina 16)

veel kinderen in onze tijd een blok aan het been van hun land, en doen een loodzwaar beroep op de toch al zo schaarse hulpbronnen. Maar er komt een dag dat zij opnieuw zullen leven in een wereld die door Gods wet wordt geregeerd — een wereld die hen kan onderhouden en die hun waarde erkent.

Dat is geen excuus om nu nog meer kinderen in situaties te brengen die alleen maar neerkomen op ongeluk en misère. In veel delen van deze wereld, die het ontbreekt aan de geopenbaarde kennis van God, is nationale bevolkingsbeheersing het enige zinnige alternatief dat de mensheid bekend is. Wij dienen nu niet meer kinderen te verlangen wanneer wij niet in staat zijn goed te zorgen voor die kinderen die we al hebben. Maar dat houdt niet in

dat elke methode voor geboortenbeperking goed is. Er zijn erbij die beslist slecht zijn. Een verstandige regeling van het kindertal sluit abortus en kindermoord uit!

Ontelbare miljoenen kinderen vormen nu al een last voor hun land of hun omgeving. Maar daar kunnen zij niets aan doen. God zij dank dat zij die nu een last zijn, in de toekomst een zegen zullen zijn.

— John Halford

Medemens

(Vervolg van pagina 9)

naaste, het beste zoekend voor anderen, ernaar strevend te dienen, vervuld van gepaste nederigheid.

Dit gebeurt niet ineens. We merken dat Gods liefde in onze harten (meningen, gezindheid) is uitgestort door de heilige Geest, die ons gegeven is (Rom. 5:5). Het is een proces dat een leven lang duurt.

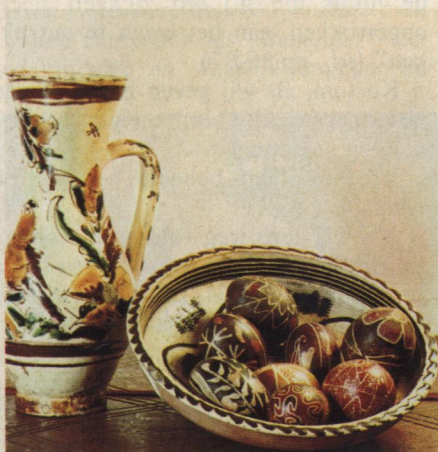
En deze liefde, die van God komt, vormt een volmaakte eenheid met Gods wet van liefde, want „de liefde is de *vervulling* der wet” (Rom. 13:10).

En zo, uitgaande van een vleeselijk begin naar een veranderd doel, zien wij dat „Christus het einde [Grieks: doel] is der wet” (Rom. 10:4). Hij heeft ons leefpatroon al uitgestippeld. Hij leefde zonder zonde. Hij onderhield Gods wet op volmaakte wijze. De Tien Geboden leiden ons precies naar de gerechtigheid van God die in Jezus Christus is (Ps. 119:172).

Wanneer u volgens Gods geboden gaat leven, zult u met David — een man naar Gods hart (Hand. 13:22) — instemmen, wanneer hij zegt: „Hoe lief heb ik uw wet! Zij is mijn overdenking de ganse dag” (Ps. 119:97). □

FOTORECHTEN: Pag. 2: Campbell — Sygma. Pag. 3: Foto's Campbell — Sygma. Pag. 6: boven, Keler — Sygma; midden, Alpay — Sipa; onder, Michaud — Woodfin Camp. Pag. 11: illustratie PT-staf. Foto Hal Finch — PT. Pag. 14-15, van links naar rechts: Purcell — Photobank; Halford — PT; Parsons — Photobank; Four by Five; Smith — PT; Hines — Masterfile; Purcell — Photobank. Pag. 17-19: Foto's G.A. Belluche Jr. — PT. Pag. 22: Afgestaan U.S. Department of Agriculture. Pag. 23: linksboven, PT-kaart Monte Wolverton; rechts-onder, Gillette — After Image. Pag. 24: linksboven, Reichman — Visions; linksonder, L. Greg Smith — PT; rechts, Elaine Cohen. Pag. 25: linksonder, Monte Wolverton; rechtsboven Elaine Cohen; rechtsonder, Dix — After Image. Pag. 26-27: linksboven, Stump — PT; rechtsboven, Alpay — Sipa; alle andere foto's R. en S. Michaud. Pag. 28: Giansanti — Sygma. Achterpagina, van links naar rechts: Department of Tourism — Romania; Wide World; American Stock.

WAAROM Vieren Miljoenen Mensen PASEN?

Weinig mensen weten hoe dit feest is ontstaan. De kans is groot dat ook u het zich nooit heeft afgevraagd. Van jongsaf aan heeft men geleerd Pasen te aanvaarden als de viering van de opstanding van Jezus Christus. Maar waarom dan paaseieren en paashazen? De antwoorden zijn verrassend! U zult verbaasd staan van de feiten in ons gratis boekje *De ware achtergrond van Pasen*. Vermeld a.u.b. bij al uw aanvragen het nummer van uw adresstrookje. (Verzending vindt over 4 à 6 weken plaats.)

